

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Jana Drapáčová

**System práce kurátora pro mládež, která se dopouští
protiprávního jednání**

Olomouc 2013

vedoucí práce: Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „Systém práce kurátora pro mládež dopouštějící se protiprávního jednání“ vypracovala samostatně a citovala všechny použité zdroje.

V Olomouci dne

.....

Jana Drapáčová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D. za poskytnuté informace a konzultace, cenné připomínky, odborné rady, kterými přispěla k vypracování bakalářské práce.

ANOTACE

Jméno a příjmení :	Jana Drapáčová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	System works curator for youth who commit the infringement.
Název v angličtině:	System works curator for youth who commit the infringement.
Anotace práce:	Práce se zaměřuje na systém práce kurátora pro mládež, který se dopouští protiprávního jednání. Cílem je popsat systém práce kurátora pro mládež v trestním řízení a prostřednictvím případových studií analyzovat jeho roli. V první kapitole se zabývám rizikovým chováním mládeže v druhé kapitole rolí kurátora a ve třetí kapitole výzkumnou částí.
Klíčová slova:	Mládež, kurátor, OSPOD, trestní řízení, provinění, čin jinak trestný, rizikové chování, opatření, případová studie, odpovědnost.
Anotace v angličtině:	The thesis focuses on the system works curator for youth who commit the infringement. The aim of this work is describe to the system works curator for youth who commit the infringement to using the case studies to analyze his role. In the first part deal the risky behavior youth in the sekond part role of the curator and third part is research section.
Klíčová slova v angličtině:	Youth, curator, OSPOD, criminal proceedings, offense, offense or crime, risky behavior, action, case studies, responsibility.
Rozsah práce:	71 stran
Jazyk práce:	český jazyk

Obsah

ÚVOD	7
1 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ.....	9
1.1 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ.....	9
1.2 KRIMINALITA MLÁDEŽE A JEJÍ TYPOLOGIE	11
Typologie trestných činů	12
1.3 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST MLÁDEŽE.....	14
1.4 OPATŘENÍ UKLÁDANÁ MLÁDEŽI	15
Výchovná opatření	16
Ochranná opatření	20
Trestní opatření	22
Opatření pro činy jinak trestné spáchané trestně neodpovědnými mladistvými	26
1.5 PREVENCE	27
Prevence kriminality	28
2 ROLE KURÁTORA PRO MLÁDEŽ.....	31
2.1 KOMPETENCE KURÁTORA.....	34
2.2 ÚLOHA SOCIÁLNĚ- PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ	36
2.3 SPOLUPRÁCE ČINNÝCH ORGÁNŮ S ORGÁNE SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ	38
2. 4 STÁDIA TRESTNÍHO ŘÍZENÍ PROTI MLADISTVÝM	40
2.3.1 Přípravné řízení	41
2.3.2 Předběžné projednání obžaloby.....	42
2.3.3 Hlavní líčení a veřejné zasedání	44
2.3.4 Řízení o opravných prostředcích	46
2.3.5 Vykonávací řízení	47
3 EMPIRICKÁ ČÁST.....	49
3.1 CÍL EMPIRICKÉ ČÁSTI	49
3.2 POPIS METOD VÝZKUMU	49
3.3 PRŮBĚH VÝZKUMU.....	50
3.4 PŘÍPADOVÁ STUDIE.....	51
Případová studie č. 1- MARTIN	51

Případová studie č. 2 - TOMÁŠ	54
Případová studie č. 3 – VLASTIMIL	59
3.5 SHRNU TÍ	62
ZÁVĚR	66
Seznam použitých zkratk	67
Seznam použité literatury	68

ÚVOD

Téma své bakalářské práce jsem si zvolila „System práce kurátora pro mládež dopouštějící se protiprávního jednání“, jsem si zvolila z důvodu, že mě tato problematika je fenoménem doby, kdy mládež se stále častěji dopouští protiprávního jednání. Není se čemu divit, tato skupina je nejvíce náchylná a ovlivnitelná, proto je velmi důležitá u této skupiny rozumová a mravní vyspělost. Ve většině případů je tato mládež v takové životní situaci, se kterou byl měl problém i kterýkoli jiný dospělý. V neposlední řadě mě toto odvětví sociální práce zajímá a inspiruje. Při podrobnějším zkoumání této problematiky mě zaujalo propojení kurátora se všemi státními institucemi, hlavně to, že kurátor chrání práva dítěte spolu s obhájcem dítěte v rámci trestního řízení před soudem. Oceňuji funkci kurátora pro mládež, který svoji činnost směřuje k rizikové mládeži. Kdo jiný by v prvním stádiu terciární prevence měl být než kurátor.

V průběhu své práce používám klíčové pojmy, které jsem záměrně zařadila mezi důležité pojmy pro vytvoření mé práce jako např. mládež, kurátor, OSPOD, trestní řízení, provinění, čin jinak trestný, rizikové chování, opatření, případová studie, odpovědnost.

Svoji práci rozdělím do dvou částí na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je více popisná, kdy se snažím popsat systém práce kurátora pro mládež v protiprávním jednání a v praktické části se zaměřím na cíl bakalářské práce a prostřednictvím případových studií a analyzovat jeho roli. Celá tato práce je rozdělena do třech kapitol.

V první kapitole se zabývám rizikovým chováním mládeže, kdy se zaměřuji na faktory, které ovlivňují rizikové chování. V podkapitole definuji kriminalitu mládeže a typologie trestných činů. Trestní odpovědnost mládeže a opatření ukládaná mládeži jsou dalšími tématy, která jsou v první kapitole zahrnuta, zejména opatření, které rozdělím do tří skupin a to na výchovné opatření, ochranné opatření a trestní opatření. Jako poslední částí v této kapitole se věnuji prevenci kriminality.

V druhé kapitole soustřeďuji pozornost na roli kurátora a to především jeho kompetencemi a také kompetencemi sociálně-právní ochrany dětí. V následné části se zabývám spoluprací činných orgánů s orgánem sociálně- právní ochrany dětí. Jako poslední část v druhé kapitole se zajímám trestním řízení proti mladistvým, které se skládá z přípravného řízení, předběžného projednání obžaloby, hlavního líčení a veřejného zasedání, řízením o opravných prostředcích a vykonávacím řízení.

V poslední třetí kapitole se zabývám kvalitativním výzkumem, kde použiju jako metodu případové studie, které jsem získala během čtrnáctidenní praxe na Městském úřadě v Zábřehu. V první části cíl výzkumu dále budu definovat, co jsou případové studie. Informace, které jsem získala na praxi použiju k vytvoření konkrétních případových studií. V následující části popíšu průběh výzkumu a v poslední části shrnu výsledek výzkumu.

Cílem bakalářské práce je „*Popsat systém práce kurátora pro mládež, která se dopouští protiprávního jednání a prostřednictvím případových studií analyzovat jeho roli.*“ V teoretické části popíšu systém práce kurátora pro mládež, jež se dopouští protiprávního jednání a v praktické analyzuji jeho roli, prostřednictvím případových studií

Při psaní této práce použiji literaturu a legislativu z trestního práva a sociální práce. Mezi dva důležité zákony patří zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb.) a zákon o sociálně právní ochraně dětí (zákon č. 359/1999 Sb.).

1 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ

„**Normativita** je významové pole forem chování a jednání, které přes veškerou pluralitu konkrétních stanovisek a návodů ke správnému, tudíž všeobecně uznávanému způsobu jednání. V užším smyslu můžeme normativitu chápat jako absenci úchyly.“

„**Deviavita** je to, co se nachází, co se ocitá, co přichází nebo co je donuceno (z vnitřních i vnějších) podnětů normativistu opustit, postavit se proti ní nebo sejít z cesty všeho toho, co se obvykle za normativistu pokládá.“¹

„**Sociální deviace** je odchylka od očekávaného standardizovaného a institucionalizovaného chování, které předepisuje sociální norma, platná v určitém sociálním útvaru. Deviaci lze nejobecněji vymezit jako odchylku od kulturně očekávaných pravidel chování.“

Deviaci chápeme jako odchýlení od normálu. Klíčový pojem je slovo normální. Co je normální? Tato otázka je velice špatně zodpověditelná, musíme si uvědomit, že každá kultura chápe normalitu jinak. V České republice zakládá normalitu stát a právní systém nastavení státu. Existence je založena na ekonomických, politických a právních faktorech státu, které jsou závislé na čase a prostoru.²

1.1 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ

Jako jeden z hlavních faktorů je **dědičnost**, kterou můžeme popsat jako genetickou zakotvenost lidského chování. Téměř všechny osobnostní vlastnosti i většina lidských postojů či některé zájmy jsou dědičné. Genetická dispozice může být odpovědná například za sníženou sebekontrolu nebo hyperaktivitu. Tyto genetické vlohy však samy nevedou ke konkrétnímu deviantnímu chování, pouze zvyšuje pravděpodobnost, že na chování budou mít vliv další činitelé.³

Za hlavní ovlivňující činitel se považuje **rodina**, která může deviantní chování do velké míry ovlivnit. Rodina je důležitým výchovným prvkem v životě dítěte, kdy značný rozdíl jde vidět na dítěti z úplné a naopak neúplné rodiny. Děti vychovávané jen jedním z rodičů dle mezinárodních srovnávacích studií, mají horší výsledky ve škole, více zdravotních i psychických problémů a také více střetů se zákonem, než děti z úplné rodiny. Mládež z nižších společenských

¹ HODOVSKÝ, Ivan a Miroslav DOPITA (eds.). *Etika a sociální deviace*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, 2002, s.14.

² HODOVSKÝ, Ivan a Miroslav DOPITA (eds.). *Etika a sociální deviace*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, 2002, s.139.

³ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, s.21.

vrstev s nedostatkem kvalifikace je velmi často kriminálně činná. V současné době se však kriminalita objevuje i v dobře společensky situovaných rodinách a to je následek klesajícího vlivu rodiny na výchovu a chování mládeže.⁴

Osobnost může být také jedním z faktorů, které ovlivňuje jeho jednání. Nejčastěji zkoumaným znakem osobnosti v souvislosti s delikventním jednáním je sebehodnocení. Většina této mládeže má velice negativní sebehodnocení, kdy si neváží sami sebe. Delikventní chování můžeme chápat také jako pokus člověka s nízkým sebehodnocením zvýšit pocit vlastní hodnoty. Dalším zkoumajícím znakem osobnosti je morálka. Člověk dopouštějící se trestné činnosti, má narušenou morálku. Většinou i delikventně se chovající mládež dobře zná, co je pro ně a pro společnost „dobré“ a co „zlé“. Odlišný morální postoj je spojen se silnými emocemi a chováním, které společnost neschvaluje. Pachatelé většinou vědí dobře, čím se provinili, co dělat neměli, v dané chvíli pouze cítí jen menší zábrany než ostatní k provedení daného provinění.⁵

Jak slabne vliv některých rodin a velký vliv na děti a mládež mají média, tak začíná být **škola** jako jedno z prostředí, které je nám schopno zaručit „optimální“ působení na dítě, kdy toto působení je v souladu s potřebami a zájmy společnosti. Od socializačního působení školy se předpokládá více než je reálně možné, proto je velmi důležitá kooperace mezi rodinou a školou, kdy dochází ke zlepšení motivace a následně k lepším výsledkům ve škole. Je však nutné si uvědomit, že dítě příchodem do školy ztrácí své výlučné postavení v rodině. Musí se přizpůsobit požadavkům školy a školní prostředí se může stát rizikovým činitelem. Zprvu je učitel pro žáka nejdůležitější osobou ve škole. S postupem času a s dospíváním jedince již učitel není jediná autorita.⁶

Dalšími autoritami se stávají **vrstevníci** a s těmito dítě začíná trávit více času a začínají se tvořit skupiny nebo party. Mladistvý si hledá vlastní identitu během dospívání, hlavním prostředkem tohoto hledání má být vrstevnická skupina. Začíná to ve škole, kdy jsou utvořeny formální skupiny dětí. Tyto skupiny jsou mnohem větší než rodina a proto vliv učitele je výrazně menší. Také kriminologie zdůrazňuje, že kriminalita je téměř vždy páčána v partách tzn. v neformálních vrstevnických skupinách, tyto skupiny většinou vznikají ze skupin formálních tedy škol, třídních kolektivů, zájmových kroužků. Pro rizikovou mládež z dysfunkční rodiny je vrstevnická skupina důležitější jak vlastní rodina, proto je pro ně velice důležité kladné přijetí

⁴ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, s. 39-41.

⁵ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, s. 61-60.

⁶ MAREŠOVÁ, Alena. *Sociálně patologické jevy u mládeže a návrh opatření k omezení jejich vzniku*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). str. 11.

touto skupinou. Zde může nastat problém a může se dítě dostat do delikventní party, kdy spouštěčem pro toto chování může být pouze nuda nebo snaha předvést se před kamarády.⁷

1.2 KRIMINALITA MLÁDEŽE A JEJÍ TYPOLOGIE

Trestní odpovědnost mladistvých a sankce jim ukládané upravuje zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. ve znění pozdějších úprav. Podle tohoto zákona se mládeží rozumí děti a mladiství. **Mladistvým** se rozumí ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku. **Dítětem** mladším patnácti let je ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku. Osoby od narození do 15ti let věku se označují jako nezletilé. Tyto osoby nejsou trestně odpovědné, a proto se dopouští činu jinak trestného.⁸

Kriminalitu mládeže můžeme nazvat sociálně patologický jev, kdy osoba mladší 18 let věku porušuje či překračuje právní normy, které stanovil trestní zákoník. Tímto porušením nebo překročením páchá mladistvý protiprávní čin. Protiprávní čin se v zákoně rozlišuje pro účely trestní odpovědnosti mládeže a soudnictví ve věcech mládeže na tři druhy protiprávních činů.

Prvním z nich je **provinění**, které má znaky trestného činu a je spáchaný mladistvým. Jde tedy pouze o jinak terminologicky označený trestný čin. Tyto trestné činy jsou stanoveny v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. Druhým je **trestný čin** je protiprávní čin, který trestní zákoník označuje za trestný, a který vykazuje znaky trestného činu a trestní zákoník tento čin označuje za trestný. Třetím je čin **jinak trestný** a tím rozumíme čin, který je ve smyslu trestněprávních předpisů beztrestný, i když jinak, za jiných okolností by byl činem trestným. Rozlišujeme dva druhy činů jinak trestných a to čin, který naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu, který z nedostatku věku, přičetnosti nebo podmíněné (relativní) přičetnosti v důsledku nedostatečné rozumové a mravní vyspělosti není trestným činem. Druhým je čin pachatele trestně odpovědného tj. přičetného, který dovršil patnáctý rok svého věku a dosáhl potřebné rozumové a mravní vyspělosti, naplňující znaky skutkové podstaty trestného činu, u kterého není uplatňována trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené,

⁷ MAREŠOVÁ, Alena. *Sociálně patologické jevy u mládeže a návrh opatření k omezení jejich vzniku*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). str. 13.

⁸ Zákon č. 218/2003, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), §2.

včetně takového, který není společensky škodlivý, tedy naplňuje skutkovou podstatu jen zdánlivě.⁹

Typologie trestných činů

Trestní zákoník je systematicky upraven na obecnou část a zvláštní část. Ve zvláštní části jsou vymezeny jednotlivé trestné činy. V první hlavě jsou zařazeny trestné činy proti životu a zdraví, do druhé hlavy trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství a do hlavy třetí trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Rodina je základní složkou společnosti. Její hodnoty a tradice jsou nedotknutelné a její význam pro společnost je zcela zásadní a neocenitelný. Proto trestné činy proti rodině a mládeži, která reprezentuje novou generaci společnosti, kontinuitu a perspektivu jejího vývoje, byly z hlediska významu těchto chráněných zájmů zařazeny do čtvrté hlavy zvláštní části trestního zákoníku.

Ochranu majetku, vlastnických, užívací i dalších práv k němu vyjadřují skutkové podstaty trestných činů proti majetku zařazených do hlavy páté. V hlavě šesté jsou pak zařazeny trestné činy hospodářské. Život, zdraví nebo majetek chrání i skutkové podstaty trestných činů obecně nebezpečných, které jsou zařazeny do sedmé hlavy, a trestných činů proti životnímu prostředí, které mají samozřejmě širší společenský dopad, neboť životní prostředí vytváří přirozené podmínky existence člověka, zvířat, rostlin i dalších organismů a je předpokladem jejich dalšího vývoje, a proto jsou zařazeny do hlavy osmé.

V dalších hlavách následují trestné činy proti kolektivním zájmům a právům, tedy proti státu jako nejvyšší formě politické organizace společnosti, proti mezinárodním organizacím vytvářenými státy, dále proti státním i samosprávným orgánům, úředním osobám, některým vybraným právníkům osobám a jiným organizacím. V hlavě deváté jsou zařazeny trestné činy proti České republice, cizím státům a mezinárodní organizaci a hlavě desáté trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných. Trestné činy proti brannosti jsou zařazeny v hlavě jedenácté, na tuto hlavu navazuje hlava dvanáctá, které obsahuje trestné činy vojenské. V poslední hlavě třinácté jsou zařazeny trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy.¹⁰

Do násilné trestné činnosti se řadí zejména vražda, zabití, usmrcení z nedbalosti, těžké ublížení na zdraví, ublížení na zdraví, ublížení na zdraví z nedbalosti, loupež, vydírání,

⁹ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. §2.

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře. str. 1289-1290.

znásilnění, pohlavní zneužití aj. ¹¹Například **ublížením na zdraví** je takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného který vyžaduje lékařské ošetření. Způsobení ublížení na zdraví je jakékoli jednání, jehož následkem je taková ujma na zdraví, která dosahuje intenzity ublížení na zdraví. ¹²

Jako další příklad mohu uvést znásilnění, které můžeme definovat jakýkoli způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby. Na rozdíl od toho pohlavní zneužití je definováno obdobně s upřesněním, že tento trestný čin musí být spáchán na osobě mladší patnácti let a to i za předpokladu, že nebyla nucena. ¹³

Do trestných činů proti majetku můžeme zařadit krádež, neoprávněné užívání cizí věci, podvod, podílnictví, legalizace výnosů z trestné činnosti, zatajení věci, poškození cizí věci aj. Příkladem uvedu trestný čin **krádeže** což je присvojení si cizí věci tím, že se ji zmocní a způsobí tím na cizím majetku škodu, čin spáchá vloupáním, bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou násilí, čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě či při sobě nebo čin spáchá na území, kde je prováděna nebo byla provedena evakuace osob. ¹⁴

V hlavě sedmé se nacházejí trestné činy obecně ohrožující, mezi které patří obecné ohrožení, ohrožení pod vlivem návykové látky, nedovolené ozbrojování, nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu, nedovolené pěstování rostlin obsahující omamnou nebo psychotropní látku, výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu, šíření toxikomanie aj. Příkladem uvedu trestný čin **nedovolené výroby a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy**, který se definuje tak, že osoba, která neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatření nebo pro jiného přechová omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor¹⁵ nebo jed, spáchá trestný čin nedovolené výroby a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy. ¹⁶

V hlavě desáté se nacházejí trestné činy proti výkonu pravomoci orgánů veřejné moci a úřední osoby, zde mohu zmínit násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, nebezpečné

¹¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře. Hlava I a II.

¹² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře. § 146.

¹³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře. § 185, §187.

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře. § 205.

¹⁵ výchozí látka, částice, z níž vzniká chemickou přeměnou výsledný produkt, definováno z nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004

¹⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře. §283.

vyhrožování, hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, výtržnictví, opilství aj. Jako příklad uvedu **výtržnictví**, které můžeme definovat jako dopuštění se na veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti, zejména tím, že napadne jiného, hanobí hrob, historickou nebo kulturní památku, anebo hrubým způsobem ruší přípravu nebo průběh organizovaného sportovního utkání, shromáždění nebo obřadu lidí.¹⁷

1.3 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST MLÁDEŽE

Trestní odpovědnost pro mladistvé a pro **děti mladší 15 let** je upravena odlišně. Dítě mladší 15 let není trestně odpovědné. Toto období se nazývá „**období úplné trestní neodpovědnosti**“. Pokud však dítě mladší 15 let se dopustí činu jinak trestného, soud učiní opatření potřebná k jeho nápravě.¹⁸

Trestně odpovědný není ten **mladistvý**, který v době spáchání trestného činu nedosáhl rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat protiprávnost svého jednání nebo jej ovládnout. Příčetnost je právní způsobilost být subjektem provinění v závislosti na psychických schopnostech. Příčetnost předpokládá způsobilost rozpoznávací (rozumové kritérium) to je schopnost mladistvého vnímat protiprávnost (společenskou škodlivost) svého jednání a předpokládá způsobilost určovací, to je schopnost ovládat své jednání. V tomto případě se zavedla tzv. podmíněná (relativní) příčetnost, která se uplatní u mladistvých v plném rozsahu, pokud nedostatek rozpoznávacích nebo ovládacích schopností má svou příčinu v duševní poruše.

Dále mladistvý není trestně odpovědný, pokud v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo aby mohl ovládnout své jednání. Musíme si ale uvědomit skutečnost, že stupeň rozumové a mravní vyspělosti je zejména okolo 15 let věku je u jednotlivých mladistvých velmi rozdílný a proto je stanoveno, že pokud mladistvý v době spáchání činu nebyl dostatečně mravně a rozumově vyspělý je z tohoto činu trestně neodpovědný. Rozumová a mravní vyspělost se skládá ze dvou složek a to rozumové, která zahrnuje postupné individuální nabývání schopnosti pojmového myšlení a mravní, která rozvíjí a osvojuje normy chování v dané společnosti a období a přeměňuje je na vlastní morální hodnoty. Zákon tedy vyžaduje, aby si byl mladistvý vzhledem ke stupni svého vývoje si uvědomit, že dělá něco špatného, co odporuje normám společnosti.¹⁹

¹⁷ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře. § 358.

¹⁸ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 89.

¹⁹ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 5.

1.4 OPATŘENÍ UKLÁDANÁ MLÁDEŽI

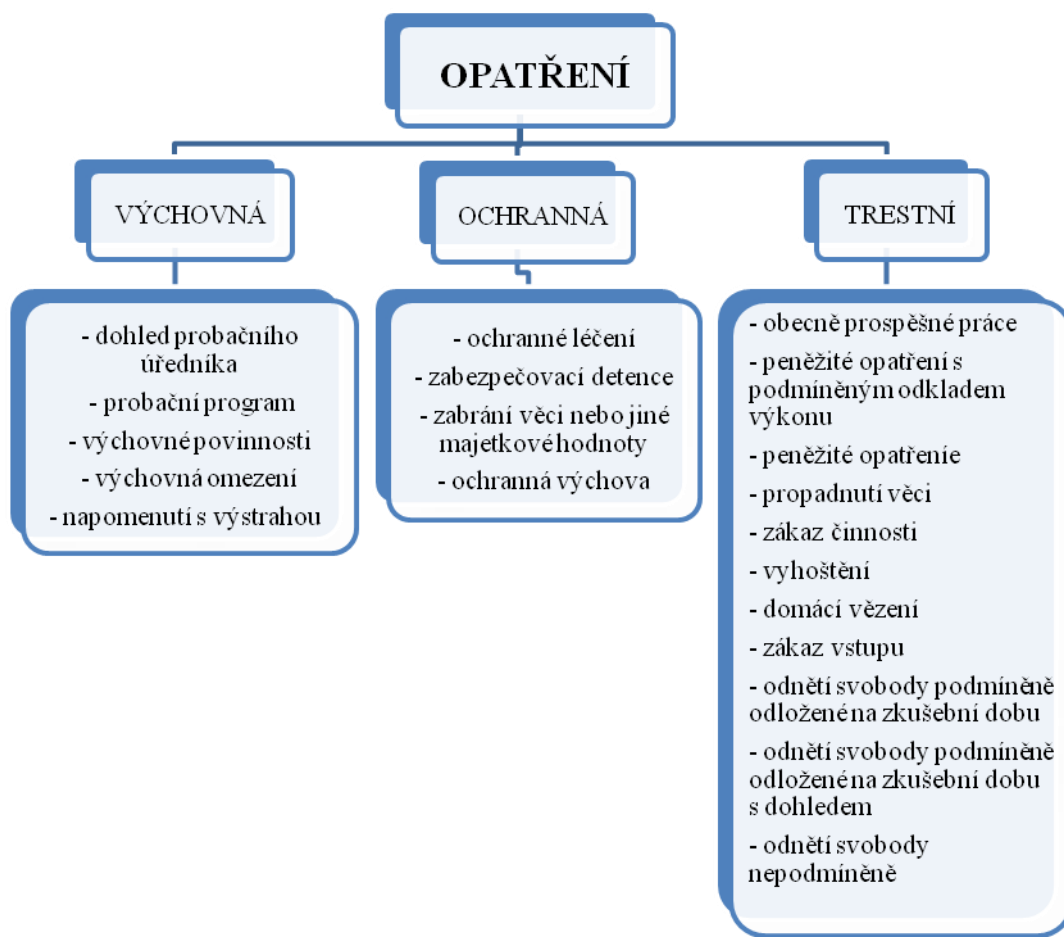
Opatření jako základní právní následky provinění mladistvých podle zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) č. 218/2003 Sb. tyto právní následky značíme termínem opatření a řadí se mezi ně:

- *výchovná opatření,*
- *ochranná opatření,*
- *trestní opatření.*

Výchovné opatření se může uložit mladistvému, proti němuž se vede řízení s jeho souhlasem a to i v průběhu než bude vydáno rozhodnutí soudu pro mládež o vině mladistvého.

Soud pro mládež může od uložení trestního opatření upustit, pokud tak učiní, hledí se na mladistvého, jako by nebyl odsouzen.²⁰

²⁰ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář.* 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 10.



Výchovná opatření

Smyslem výchovných opatření je vytváření podmínek pro další zdravý rozvoj mladistvých provinilců, proto je velmi důležité k mladistvým přistupovat jako k dospívajícím osobnostem s vyvíjející se stupnicí hodnot, jejíž postoje a hodnoty vhodným postupem je možné ovlivnit nebo změnit. Mezi výchovná opatření patří:

- a) **dohled probačního úředníka** – postatou dohledu je metoda předvýchovy a pozitivního ovlivnění chování dětí. Dohled je zaměřen na kombinaci kontroly, pomoci a poradenství. Může se stát, že je bude nutné uložit dohled probačního úředníka i dítěti mladšímu patnácti let, které se již nachází v ústavní výchově, v tomto případě bude velmi důležitá součinnost těchto dvou institutů, tato situace nastane pouze v případě ve kterém je nezbytné pro účel naplnění zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Účel dohledu:

-sledování a kontrola chování mladistvého zaměřená na zajištění ochrany společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti.

- odborné vedení a pomoc mladistvému s cílem zajistit, aby v budoucnu vedlo řádný život.

Práce probačního úředníka slouží k monitorování chování dítěte ke shromažďování informací o něm, ale také k péči o něj a pomoci v jeho problémech s cílem posílení jeho schopností. Zajištění pozitivního vztahu k prostředí nebo nalezení nového prostředí, které ho nebude negativně ovlivňovat. Základ tedy je pomoc dítěti při řešení jeho aktuální životní situace a následné odborné vedení k životu bez konfliktu s právními normami a následná integrace do společnosti.

Probační plán dohledu:

- objasnění motivů a podmínek jednání dítěte, které ho vedlo ke spáchání trestného činu
- metody práce s dítětem a uvědomění si negativního dopadu svého činu na poškozeného a společnost
- rozplánování osobních kontaktů s dítětem
- kontrola průběžného plnění úkolů uložených dítěti
- individuální plán dítěte
- vymezení cílů (změny v chování, posílení odpovědnosti, snížení rizika recidivy)
- časový harmonogram dosažení cílů

Součástí probačního plánu dohledu může být specifikace povinností a omezení, které musí dítě stanovenou dobu dodržovat. Tyto povinnosti a omezení buď vyplývají ze zákona nebo je stanoví soud pro mládež. Probační úředník toto právo nemá, ale může dané povinnosti konkretizovat a může vymezit určitá pravidla v probačním plánu dohledu.

Základní povinnosti a omezení dítěte:

- spolupracovat s probačním úředníkem, způsobem stanoveným v probačním plánu
- být v kontaktu s probačním úředníkem a dostavovat se na stanovené schůzky
- informovat ho o svém pobytu, ve škole, zaměstnání a dodržování uložených opatření.
- umožnit probačnímu úředníkovi vstup do obydlí, kde se dítě zdržuje

Všechny povinnosti jsou vytvořeny tak, aby naplnily účel probačního dohledu. Důležitá je také součinnost zákonných zástupců dítěte. Zákon výslovně neurčuje na jak dlouhou dobu má mít nad dítětem probační úředník dohled. Předpokládá se tedy po dobu potřebnou pro splnění účelu, nejdéle však do dosažení osmnáctého roku věku dítěte.

Probační úředník je povinen průběžně informovat o výkonu dohledu soud pro mládež, který dohled uložil. Nestanoví-li soud jinak úředník je povinen každého půl roku vytvořit průběžnou zprávu, která by měla obsahovat průběh stanoveného probačního plánu a chování dítěte. Pokud dítě probační plán nedodržuje, probační úředník tuto skutečnost nahlásí na soud pro mládež.²¹

b) probační program – rozumí se tím zejména program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační a jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého. Účástí na nich by měla směřovat k tomu, aby se vyhnul chování, které by mohlo být v rozporu se zákonem. Předpokládá větší intenzitu zásahů do běžného života mladistvých, jsou zde totiž přísnější podmínky jejich uplatnění než u ostatních výchovných opatření. Jsou tedy určeny především pro hlouběji narušené mladistvé se značnými problémy v různých oblastech běžného života. Tito mladiství jsou většinou bez legálního zdroje příjmu, nemají možnost dalšího rozvoje a mají narušené rodinné vztahy. Programy jsou ambulantního a ústavního typu. Kdy ambulantní typ relativně málo zasahuje mladistvému do jeho běžného života a ústavní typ je výrazné omezení svobody a pohybu. Hlavním cílem probačních programů je působení na mladistvé a řešení jejich aktuálních životních problémů a příčin trestné činnosti. Snaha o vývoj chování tak, aby příště neuskutečňovali trestnou činnost a získali si vhodné zázemí a společenské uplatnění.

Předpoklady probačního programu jsou tyto, aby program odpovídal potřebám mladistvého a zájmům společnosti, aby se mohl mladistvý dostatečně s tímto programem a jeho obsahem seznámit a souhlas mladistvého na účasti v programu. Probační úředník po ukončení probačního programu informuje příslušného předsedu senátu, samosoudce soudu pro mládež nebo státního zástupce vytvořenou zprávou o

²¹ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 16.

výsledku probační činnosti a to zejména o průběhu stanoveného probačního plánu a chování dítěte.²²

- c) **výchovné povinnosti** – podstatou jsou příkazy k určitému konání s výchovným aspektem, příkazy však musí být přiměřené a musí se vztahovat především k vytvoření podmínek pro duševní rozvoj mladistvého, k zajištění jeho ochrany před škodlivými vlivy a k předcházení páchaní dalšího provinění. Současně musí být přiměřené povaze spáchaného činu a skutečností charakterizujícím mladistvého. Mohou dítěti ukládat déle trvající konání nebo naopak i jednorázová plnění. Spočívají v podrobení se povinností ve svém volném čase. Mezi tyto povinnosti mohou například patřit: bydlení s rodiči nebo jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu, zaplacení přiměřené peněžité částky obětem trestné činnosti, vykonání prospěšné činnosti určitého druhu, nahrazení či odstranění následku spáchaného činu, podrobení se léčení na návykových látkách aj. K uložení těchto povinností není třeba souhlasu mladistvého, kdy doba trvání může činit maximálně 3 léta.²³
- d) **výchovná omezení** – podstatou je cíleně se zaměřit na usměrnění chování mladistvých v běžném životě a na jejich ochranu před škodlivými vlivy. Jsou to především zákazy určité činnosti, tedy forma povinnosti se zdržet určité činnosti. Respektování má mladistvému pomoci k vedení řádného života. Patří mezi tyto omezení mohou například: zákaz navštěvování určitých akcí či zařízení, zákaz styku s určitými osobami, zákaz zdržování se na určitém místě, zákaz užívání návykových látek, zákaz hazardních her či hraní na hracích automatech, zákaz změny svého pobytu, zákaz přechovávání předmětů k účelům protiprávní činnosti.²⁴
- e) **napomenutí s výstrahou** – je důrazná výtka protiprávnosti spáchaného činu a obsahuje v sobě sankční prvek s výrazně mírnější formou intenzity, jde o jakýsi jednorázový akt. Ve většině případů obsahuje upozornění na možný postih v případě recidivy. Zákonem není omezeno, ve kterých případech je možné toto napomenutí užít. Především

²² *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 17.

²³ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 18.

²⁴ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 19.

v případech, kdy si dítě uvědomuje negativnost toho, co provedlo a projeví nad tím lítost a zároveň tento čin není nijak zvlášť závažný a nezanechal trvalé následky. Sice obsahuje v sobě sankční prvek, ale nejde však o trestní opatření a platí zde fikce zahlazení odsouzení tzn. na mladistvého se hledí jako by nebyl odsouzen.²⁵

Ochranná opatření

Smyslem ochranných opatření je kladné ovlivnění duševního, mravního a sociálního vývoje mladistvého a ochrana společnosti před pácháním provinění. Potřeba uložení ochranných opatření a jejich intenzita není určována zásadně povahou závažnosti činu, ale zejména potřebou léčení, výchova a izolace.

- a) ***Ochranné léčení*** - Základem tohoto léčení je terapeutická složka a má chránit společnost před delikvencí těchto nebezpečných a duševně nemocných dětí a nebo dětí závislých na návykových látkách. Předpoklady pro uložení tohoto opatření jsou především spáchání činu jinak trestného mladistvým mladším osmnácti let, spáchání činu jinak trestného mladistvým s duševní poruchou, spáchání činu jinak trestného mladistvým závislým na návykových látkách nebo dítěti, které je nebezpečné pro společnost, když je na svobodě. Zákon upravuje dvě formy ochranného léčení a to ústavní a ambulantní. Ústavní ochranné léčení se vykonává ve zdravotnických ústavních zařízeních. Těmi jsou především psychiatrické léčebny. Ochranné léčení ambulantní se vykonává na svobodě. Léčené dítě je povinno podrobit se stanovenému léčebnému režimu dle pokynů pracovníků zařízení a je povinno pravidelně do zařízení docházet a to v určených termínech.
- b) ***Zabezpečovací detence***- následek trestného činu nebo činu jinak trestného, který poskytuje ochranu společnosti před zvláště nebezpečnými duševně nemocnými mladistvými nebo osobami závislými na návykových látkách, u nichž nemůže splnit svůj účel ochranného léčení, jejich izolací v detenčním ústavu se zvláštní ostrahou a

²⁵ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 20.

s léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými a rehabilitačními programy a to zejména s cílem jejich přeřazení do ústavního ochranného léčení.

Zabezpečovací detence může mít obligatorní nebo fakultativní formu. Obligatorně se zabezpečovací detence ukládá mladistvému pachateli, který spáchal úmyslně provinění, který sazbou odpovídá zločinu u dospělého pachatele, ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou nebo mladistvému, který není pro nepřičetnost trestně odpovědný, jde-li o pachatele činu jinak trestného, který by naplňoval znaky úmyslného provinění u kterého je sazba za zvlášť závažný zločin u dospělého pachatele. Fakultativně v případech mladistvým pachatelům, kteří úmyslně spáchali provinění, které sazbou odpovídá zločinu u dospělého pachatele, ve stavu vyvolaném duševní poruchou a je jeho pobyt na svobodě nebezpečný a nebo mladistvým pachatelům, kteří se oddávají zneužívání návykových látek, pokud znovu spáchal úmyslné provinění, které sazbou odpovídá zvlášť závažnému zločinu u dospělého pachatele. Zabezpečovací detence se nařizuje na určitou dobu, ale trvá tak dlouho dokud to vyžaduje ochrana společnosti.

- c) **Zabrání věci-** odebrání mladistvým obecně nebezpečné věci nebo jiné věci k páčání trestných činů- provinění anebo odčerpává výnosy z trestné činnosti s cílem odstraňovat prostředky sloužící k páčání nebo podporování trestné činnosti. Věcí rozumíme ovladatelný hmotný předmět, který slouží k potřebám lidí. Jinou majetkovou hodnotou se rozumí majetkové právo nebo jiná penězi ocenitelná hodnota, která není věcí.²⁶
- d) **Ochranná výchova-** nejvýraznější zásah do poměrů dítěte. Soud se k ní přiklání pouze v těch nejzávažnějších případech. Důležitá je součinnost soudu pro mládež, školy, OSPOD a popř. probačního úředníka. Vykonává se ve zvláštních výchovných zařízeních, které jsou zřizovány Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Školská zařízení se dělí na diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy. Ve výkonu ochranné výchovy je nutné připravit dítě na jeho budoucí povolání. V rámci ochranné výchovy může dítě absolvovat různé terapeutické kurzy, léčbu duševních poruch a závislosti na návykových látkách. Ochranná výchova není časově omezena a je stanovena do té doby, než nesplní svůj

²⁶ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 21.

účel, nejpozději však do dovršení osmnáctého roku věku. Umístění dítěte do ochranné výchovy nezavazuje zákonné zástupce vyživovací povinnosti, o výši příspěvku rozhodne soud péče o nezletilé s přihlédnutím na majetkové poměry rodičů.

Rozlišujeme dvě možnosti uložení ochranné výchovy a to obligatorní a fakultativní. Obligatorní musí soud pro mládež uložit ochrannou výchovu tomu dítěti, které spáchalo čin, za nějž trestní zákoník dovoluje uložení výjimečného trestu tedy mimořádně závažný čin a dítě v době spáchání činu dovršilo dvanáctý rok věku a bylo mladší patnácti let. Fakultativní může soud pro mládež uložit ochrannou výchovu dítěti mladšímu patnácti let dokonce i dítěti mladšímu dvanácti let, odůvodňuje –li to povaha spáchaného činu jinak trestného a je-li to nezbytně nutné k zajištění jeho řádné výchovy.²⁷

Trestní opatření

Trestní opatření jsou stanovena zákonem a vynutitelná státem. Obsahují negativní hodnocení spáchaného činu (provinění) a jeho pachatele a působí mu určitou újmu. Újma nesmí být však cílem nebo smyslem trestního opatření. Trestní opatření můžeme charakterizovat jako specifické vynutitelné následky spáchaného provinění a prostředky k dosazení účelu zákona, které obsahují určitý odsudek spáchaného provinění.

- a) obecně prospěšné práce* – je možné uložit za jakékoli nedbalostní provinění a za úmyslné provinění, na nějž trestní zákoník stanová trestní sazbu odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující pět let na způsob jeho spáchání, druh a rozsah následku. Horní hranice je 150 hodin a spodní hranice je 50 hodin. Obecně prospěšné práce jsou povinnost mladistvého provést ve stanoveném rozsahu práce k obecně prospěšným účelům spočívající v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo v jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí nebo jiných obecně prospěšných institucí, které se zabývají vzděláváním a vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví, požární ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat, humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností. Podstatou je pracovní povinnost, která se musí splnit

²⁷ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 22.

ve stanoveném rozsahu osobně, ve svém volném čase a bezplatně. O místě a druhu výkonu rozhodne soud pro mládež, který tyto práce uložil. Trest obecně prospěšných prací může soud pro mládež přeměnit v odnětí svobody, pokud mladistvý poruší závažným způsobem sjednané podmínky, maří výkon nebo nevykonává ve stanovené době tyto obecně prospěšné práce. Každá jedna nezapočatá hodina výkonu se přeměňuje na jeden den trestu odnětí svobody. U tohoto trestu je „fikce neodsouzení“ tj. po řádném odpracování obecně prospěšných prací se hledí na mladistvého, jako by nebyl odsouzen.

28

b) **peněžité opatření** – zejména v případech, kdy se mladistvý dopustil provinění motivovaného snahou o neoprávněný majetkový prospěch nebo negativním vztahem k ochraně a nedotknutelnosti cizího majetku například nešetností nebo vandalismem. Může se uložit i při provinění proti životnímu prostředí, při provinění obecně nebezpečných nebo proti pořádku ve věcech veřejných toto opatření lze uložit i za provinění, které mladistvý páchal za úplatu. Záměr je především o postihnutí majetkového prospěchu pachatele, který nabyl tento prospěch a nelze ho odčerpat jinak tj. propadnutím věci či povinností k náhradě škody. Peněžité opatření se ukládá buď samostatně, nebo v kombinaci s jiným trestním opatřením. Peněžité opatření lze mladistvému uložit jen pokud je výdělečně činný nebo pokud majetkové poměry uložení takového opatření umožňují. Výměra se stanoví formou denní sazby. Výměra denního peněžitého opatření je v rozpětí 100 Kč až 5.000 Kč a může být stanovena na 10 až 365 dnů. Jako náhradní trestní opatření pro nevykonání soudem pro mládež stanoveného peněžitého opatření je opatření odnětí svobody nebo opatření vykonáním obecně prospěšné činnosti.²⁹

c) **peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu** – uložení peněžitého opatření, ale jeho výkon odloží (promine) pod podmínkou, že se mladistvý bude řádně chovat a vyhoví uloženým podmínkám. Předpoklady podmíněného odkladu výkonu peněžitého opatření je to, že účelu trestního opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu nebo soud přijme záruku za nápravu mladistvého a vzhledem k výchovnému vlivu toho, kdo záruku nabídl, má důvodně za to, že účelu opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu. Toto opatření vychází

²⁸ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 22 odst. 1.

²⁹ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 27.

z toho, že samotné řízení před soudem a negativní zhodnocení mladistvého je dostatečným zadostiučiněním v oblasti potrestání mladistvého. Pro podmíněný odklad je charakteristické zejména, že výkon opatření není definitivní, ale je podmíněně a vázaný na vedení řádného života a vyhovění uloženým podmínkám v průběhu zkušební doby, přičemž výkon opatření je obligatorně spojen se stanovením zkušební doby až na tři léta.

30

- d) **propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty** – trest propadnutí věci může soud uložit jen tehdy pokud jde o věci či jinou majetkovou hodnotu náležící pachateli. Soud může uložit pachateli propadnutí věci v tom případě, když ji pachatel použil ke spáchání trestného činu, nebo byla-li tato věci či majetková hodnota k trestnému činu určena, nebo kterou pachatel získal trestným činem celou, nebo byť jen z části, či jako odměnu za něj. Propadlá věc nebo jiná majetková hodnota náleží státu.³¹
- e) **zákaz činnosti** – podstatou trestního opatření zákazu činnosti je povinnost zdržet se výkonu určité činnosti. Smyslem je přímo zabránit mladistvému v dalším páčání trestné činnosti. Mladistvému je možné zakázat pouze tu činnost v souvislosti s níž se dopustil provinění a musí být přímá a bezprostřední. Zakázat lze například: výkon zaměstnání, výkon povolání, výkon funkce, výkon činnosti ke které je třeba zvláštního povolení a výkon činnosti upravené zvláštním předpisem. Sazba trestního opatření zákazu činnosti je jeden až pět let. Zakázat výkonu určité činnosti lze mladistvému uložit jen pokud to není překážkou na přípravu jeho budoucího povolání. Horní hranice je 5 let a spodní je 1 rok. U tohoto trestu je „fikce neodsouzení“ tj. hledí se na mladistvého, jako by nebyl odsouzen.³²
- f) **vyhoštění** – trestní opatření vyhoštění z území republiky, může soud pro mládež uložit mladistvému, který není občanem České republiky a to jako trestní opatření samotné nebo i vedle jiného trestního opatření, vyžaduje-li to bezpečnost lidí nebo majetku, anebo

³⁰ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 28-30.

³¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif*. 2. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.12.2011. Praha: Leges, 2011. Glosátor. §70

³² *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 26 odst. 2

jiný obecný zájem. Vyhoštěním se rozumí odnětí práva cizinci nadále se zdržovat na území České republiky a jeho přemístění na území jiného státu nebo předání příslušným orgánům jiného státu. Svoji povahou vyhoštění velmi zasahuje do omezení svobody pobytu a pohybu. Účelem je zabránění mladistvému provinilci v páchání další trestné činnosti na území České republiky. Horní hranice je 5 let a spodní je 1 rok.³³

- g) **domácí vězení** – představuje jakýsi kompromis mezi ponecháním pachatele na svobodě a jeho uvězněním v rámci uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody. Výkonem tohoto trestního opatření by však neměly být narušeny rodinné a pracovní vztahy, čímž je zachována základní výhoda alternativních trestů. Pro uložení trestního opatření domácího vězení musí být kumulativně splněny tyto podmínky, specifikování výměry trestu v jakém rozsahu má být trest vykonán, určena délka náhradního trestu a to trestu odnětí svobody a také to zda se odsouzenému povoluje navštěvování pravidelných náboženských shromáždění (bohoslužeb) i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna. Důležité je, aby se určilo místo výkonu tohoto trestu, to určí předseda senátu soudu pro mládež. Kontrola výkonu trestu domácího vězení může být zajišťována dvojitým způsobem a to elektronickým kontrolním systémem tzv. elektronické monitorování nebo prostřednictvím namátkových kontrol prováděných úředníkem Probační a mediační služby.³⁴
- h) **zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce** – spočívá v tom, že odsouzenému mladistvému po dobu výkonu tohoto trestního opatření zakazuje účast na stanovených sportovních, kulturní a jiných společenských akcích. Může se jednat i jiné akce společenské povahy různé ceremoniály, zábavy, diskotéky nebo oslavy. Důležitá je zde především konkretizace takové akce, aby to bylo možné kontrolovat. Kontrolu takového mladistvého má uloženou probační úředník, se kterým mladistvý má povinnost spolupracovat. Horní hranice je 5 let a dolní hranice stanovena není.³⁵

³³Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 26 odst. 4

³⁴JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif*. 2. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.12.2011. Praha: Leges, 2011. Glosátor. § 60.

³⁵Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 26 odst. 3.

- i) ***odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněně odsouzení)*** – alternativa k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, kdy podstata spočívá v tom, že soud pro mládež vynese rozsudek, ale jeho výkon odloží, pod podmínkou, že mladistvý se bude ve stanovené zkušební době řádně chovat a vyhoví uloženým podmínkám. Ukládá se v případech, kdy soud má za to, že pro vedení řádného života není třeba výkonu odnětí svobody.
- j) ***odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem*** – viz bod výše s tím rozdílem, že tento trest v sobě zahrnuje výrazné prvky probačního působení v podobě dohledu probačního úředníka.³⁶
- k) ***odnětí svobody nepodmíněně*** – lze uložit jen tehdy, pokud by jiné opatření nebylo zárukou pro dosažení účelu, které jsou zejména další vývoj mladistvého a to duševní a sociální, který povede k úspěšnému začlenění do společnosti a zároveň i ochranu před recidivou. Lze uložit jen u závažných provinění, anebo pokud se vyčerpaly veškeré jiné možnosti, včetně jiných trestních opatření. U mladistvých jsou trestní sazby sniženy na polovinu, přičemž je stanovena maximální horní hranice pěti let i dolní hranice jednoho roku. Výkon trestu odnětí svobody mladistvých se vykonává odděleně od ostatních odsouzených ve věznicích nebo ve zvláštních odděleních pro mladistvé.³⁷

Opatření pro činy jinak trestné spáchané trestně neodpovědnými mladistvými

Dítě mladší patnácti let nemůže spáchat trestný čin ani provinění, dopustí-li se však takového činu tak se tento čin nazývá čin jinak trestný nebo ostatní protiprávní čin. Určí se závažnost a povaha těchto činů a jejich společenská škodlivost. Činy jinak trestné se posuzují dle zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) č. 218/2003 Sb. a ostatní protiprávné činy se zejména projednávají dle Občanského zákoníku a občanského soudního řádu. Jednotlivé body ochranného opatření vůči trestně neodpovědným mladistvým jsou vysvětleny výše.

³⁶ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 31 odst. 1 a § 33.

³⁷ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 31.

Ochranné opatření uplatnitelná vůči trestně neodpovědným mladistvým jsou:

- a) *výchovné povinnosti*
- b) *výchovná omezení*
- c) *napomenutí s výstrahou*
- d) *zařazení do vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče* - zákon uvádí programy typu terapeutických a psychologických a jasně stanovuje, že může jít pouze o střediska výchovné péče na základě zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivě výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Tato střediska poskytují speciálně pedagogickou péči a psychologickou pomoc dětem s rizikem či s projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji a dětem propuštěným z ústavní výchovy při jejich integraci do společnosti. Tato činnost je zaměřena především na odstranění a zmírnění vzniklých poruch chování a prevenci vzniku dalších. Umístění dítěte by mělo předcházet pedagogicko-psychologické vyšetření optimálně i s projevením zájmu dítěte a jeho rodičů.
- e) *probační dohled*
- f) *ochranná výchova*
- g) *ochranné léčení*³⁸

1.5 PREVENCE

Prevence primární a sekundární čili předcházení delikventnímu jednání u celé populace dětí a to u těch dětí, jež se delikventního chování nedopustily, ale podle určitých okolností lze soudit, že k němu mohou mít trvalejší sklon. Terciární prevence se používá u dětí a mladistvých, kteří se již přestupku nebo činu jinak trestného dopustili. Nejvýznamnějším prostředkem sociální prevence je výchova dětí v rodinách a ve školách. Dobrá prevence musí předcházet všem typům sociálního selhání, můžeme tam řadit kriminalitu, užívání drog, odcházení ze škol, předčasné těhotenství, nákaza HIV virem aj. Cílem prevence nemůže být pouhá absence sociálně patologických jevů, ale měla by být prezencí sociálně příznivého chování, tedy chování, které společnost nezavrhuje. Cílovou skupinou preventivních opatření mohou být děti hyperaktivní, selhávající ve škole, s poruchami chování, zneužívané a týrané,

³⁸ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 93.

z dysfunkčních rodin, z oblastí vysoké úrovně kriminality, žijící pod hranicí životního minima, z neúplné rodiny nebo děti s nedelikventním chováním.³⁹

Jsou různé druhy preventivních programů. Můžeme tam zařadit předškolní programy, kde hlavní myšlenkou je motivace ke vzdělání a připravení dětí na školní docházku, zejména pro ty, kteří by mohli ve škole selhávat z důvodu náročnosti výuky. Programy určené rodičům, které se zaměřují na poskytnutí poradenských a terapeutických služeb rodičům rizikových dětí. Dalšími mohou být programy vázané na školu, kdy postupem času slábne socializační vliv rodiny na výchovu dětí, tak rodiče doufají, že by mohla škola nahradit právě tyto socializační předpoklady a to posilování v postojích a dovednostech, jež vedou k prosociální a nekriminální dráze. Vrstevnické programy pořádají spolky pro děti a mládež, některé jsou zaměřené na práci s jakýmikoliv dětmi a některé se mohou specializovat přímo na rizikovou mládež. Programy podporující pracovní uplatnění neboť v dnešní době je málo pracovních příležitostí, proto se domnívám, že uplatnění mládeže na trhu práce je jednou z nejlepších prevencí kriminálního chování. Jako poslední příklad uvedu komunitní programy, to jsou tzv. skupinové programy. Tyto programy mohou být zaměřené na všechny skupiny dětí nebo mohou být konkrétně specifikované. Primární článek komunitní prevence je škola, která se primárně snaží o předcházení školnímu selhání dítěte.⁴⁰

Prevence kriminality

Jako konkrétní příklad jsem si vybrala preventivní opatření ve městě Vsetín. Myslím si, že pokud dojde i k realizaci, tak tento projekt bude mít úspěch.

„Cílem prevence je vytvoření mechanismů pro odstranění příčin kriminality a vytvoření podmínek pro nekriminální chování a to demokratizaci společnosti i humanizace a kultivace společenských poměrů a mezilidských vztahů.“⁴¹

Hlavní úkoly jsou umožnit (zaktivizovat) spolupráci mezi veřejností (umožnit veřejnosti se aktivně podílet) a institucemi zabývající se prevencí kriminality (policie, církve, spolky), včasné identifikovat problém a odhalování příčin jednotlivých druhů kriminality a sledovat vývoj těchto činů, koordinovat aktivity s cílem eliminovat negativní společenské jevy (proti majetku,

³⁹ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998. str. 260.

⁴⁰ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998. str. 263-280.

⁴¹ SBORNÍK, prevence sociálně patologických jevů jako významný fenomén poradenské činnosti, Doc. PhDr. PaedDr. Olga Krejčířová, Ph.D. a kol, vydala UPOL, 1 vydání. str. 7.

trestnou činností – drogy), koordinovat subjekty v procesu socializace, vytváření povědomí právního vědomí, odmítání protizákonného jednání, posilování morálky, vytváření opatření zaměřených na regulaci výskytu sociálně patologických jevů, které vytvářejí podmínky pro vznik kriminality, podpora poradenských služeb (oblasti- pedagogicko-psychologické, zaměstnávání, rodičovství a výchova, závislosti, sexuální výchova, ochrana před kriminalitou) programy pro snižování možnosti páchat trestnou činnost a zvyšování pravděpodobnosti vypátrání pachatele.⁴²

Práce s rizikovými skupinami dětí a mládeže

- otevření nultého ročníku pro romskou předškolní populaci, kde by se jednalo především o odstranění komunikačních bariér, snížení rizika kriminality po vstupu do školy, rozvoj sociálního citění, dodržování společenských norem,
- poskytování konzultačních a metodických služeb rodičům zvláště problémových dětí,⁴³
- snížení rizika kriminality u mladých lidí neuplatněných na trhu práce,
- projekt profesní přípravy pro mladistvé s nedokončenou přípravou na povolání- zvýšení umístitelnosti mladistvých bez kvalifikace, získání pracovních návyků mladistvých bez kvalifikace, využití volného času mladistvých,
- klub nezaměstnané mládeže- jak využít volný čas, získat nové dovednosti a vědomosti pro svůj osobní rozvoj, vytvořit podmínky pro snížení rizika kriminality,
- speciální rodinná pomoc- pro absolventy zvláštních i dalších škol. tzn. snížení rizika pro asociální chování- v této věkové kategorii, praktické vzdělávání- důraz na praktické dovednosti, řemeslnou zručnost a přípravu pro rod. život a výchovu dětí, výchovné působení- účelné využití volného času, rozvoj komun. dov. mezilidských vztahů a socializace,
- spolupráce s odborem sociálních věcí- prevence od sociálních kurátorů případné zvýšení počtu, ale i sociálních pracovníků, aby bylo možno více akce v terénu (problémové rodiny, nepřizpůsobiví občané), zlepšení součinnosti s PPP z důvodu možnosti poskytnout klientům odbornou pomoc, terénní pracovníci ve spolupráci s dávkovými pracovníky- omezení vyplácení sociálních dávek k nákupu alkoholu, návykových látek, hraní na automatech, všechny tyto jevy podporují páchaní trestné činnosti.

⁴² SBORNÍK, prevence sociálně patologických jevů jako významný fenomén poradenské činnosti, Doc. PhDr. PaedDr. Olga Krejčířová, Ph.D. a kol, vydala UPOL, 1 vydání. str. 8.

⁴³ SBORNÍK, prevence sociálně patologických jevů jako významný fenomén poradenské činnosti, Doc. PhDr. PaedDr. Olga Krejčířová, Ph.D. a kol, vydala UPOL, 1 vydání. str. 10.

Zřízením linky důvěry se částečně vyřešil aktuální potřebný problému ⁴⁴

Situační prevenci zajišťuje kamerový systém a sociální prevenci zajišťují krizová poradenská centra a to například nízkoprahová zařízení, streetwork, sportovní aktivity zajišťují sportovní areály, vzdělávací aktivity profesní (školení, kurzy) nebo zájmové aktivity zde se řadí dlouhodobé pobyty (tábory), jednorázové akce (mimoškolní činnosti- vhodné využití volného času), klubové (školní kluby), umělecké (kulturně sociální centra- keramické dílny, ateliéry).⁴⁵

⁴⁴ SBORNÍK, prevence sociálně patologických jevů jako významný fenomén poradenské činnosti, Doc. PhDr. PaedDr. Olga Krejčířová, Ph.D. a kol, vydala UPOL, 1 vydání. str. 11-15.

⁴⁵ SBORNÍK, prevence sociálně patologických jevů jako významný fenomén poradenské činnosti, Doc. PhDr. PaedDr. Olga Krejčířová, Ph.D. a kol, vydala UPOL, 1 vydání. str. 24-35.

2 ROLE KURÁTORA PRO MLÁDEŽ

Kurátor pro děti a mládež (dále jen kurátor) je pracovník ve státní sféře konkrétně na odboru sociálně- právní ochrany dětí na obecním úřadě s rozšířenou působností, který pracuje se svými klienty především s problémovou mládeží.

Dle Matouška kurátor je: sociální pracovník, který pracuje s delikventní mládeží. Delikventní mládež popisuje jako mládež, proti které bylo zahájeno trestní řízení, nebo se dopustila činu, který by byl považován za čin trestný. Také je zde popsána jeho činnost jako „Způsob intervence, která u nás má tradici.“⁴⁶

Dle Šámala je kurátor pracovník na odboru sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností, který zastupuje dítě a mladistvého v trestním řízení a chrání práva dítěte a působí kladně na jeho vývoj a výchovu, kdy jejich hlavním úkolem je pokus o nápravu narušené funkce rodiny.⁴⁷

V zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění (dále jen zákon o SPOD) je **kurátor** pracovník, který dbá na příznivý vývoj dítěte, chrání jeho zájmy, obnovuje narušené funkce v rodině a v případě, pokud není možné dítě ponechat v rodině, hledá pro něj náhradní prostředí. Kurátor se stará především o děti, které vyžadují zvýšenou pozornost.⁴⁸ Jsou to děti, které zanedbávají školní docházku, popřípadě nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, vedou zahálčivý nebo nemravný život, požívají alkohol nebo návykové látky ohroženy závislostí, žijí se prostitutí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití nebo děti, které utíkají od rodičů.⁴⁹ Práci s těmito dětmi vykonává sociální kuratela pro děti a mládež (dále jen „sociální kuratela“) konkrétní osobou je kurátor, který je zaměstnancem obce s rozšířenou působností. Kurátor se prokazuje zvláštním oprávněním, který obsahuje jméno a příjmení kurátora, titul, označení zaměstnavatele a vymezení činností, které může vykonávat.⁵⁰

Kurátor zastupuje práva dítěte, a proto je důležité, aby měl všeobecný přehled a mohl dítě zastupovat v různých odvětvích práva. Nikde však není přesně stanoveno, které právní předpisy by měl kurátor znát. Jako stěžejní zákony s vyšší právní silou bych zmínila zákon

⁴⁶ MATOUŠEK, Oldřich: Slovník sociální práce. Vyd. 1. Praha: Portál 2003, str. 78.

⁴⁷ Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. str. 180.

⁴⁸ zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, § 31.

⁴⁹ zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, § 6.

⁵⁰ zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, § 31.

č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění, zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném znění a zákon č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, v platném znění. Základním stavebním kamenem pro práci kurátora je zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů který vymezuje oblast, činnosti, působnost i orgány sociálně-právní ochrany. Důležitým právním předpisem je zákon 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zde je zakotveno rodinné právo v druhé části zákona ve hlavě druhé, kde jsou stanoveny vztahy mezi rodiči a dětmi a s tím je spojený zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. V rámci kriminálního chování mládeže je důležitý zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, kde jsou vymezeny skutkové podstaty trestných činů. U mladistvých trestná činnost je specifikována v zákoně č. 218/2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů s tím souvisí zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů, který upravuje zásady trestního řízení. Následky trestné činnosti jsou specifikované v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů a zákoně č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů. Další oblastí, kterou by kurátor měl znát je zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a k němu prováděcí vyhláška č. 505/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, již se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Většina klientů jsou děti, které musí plnit zákonem stanovenou povinnou školní docházku, se kterou jsou většinou spojeny výchovné problémy zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) určuje podmínky pro studium. Kompetencí kurátora je vydávání rozhodnutí o výchovném opatření, proto by měl znát zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, podle kterého musí postupovat a následně zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy a prováděcí vyhlášku č. 438/2006 Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy ČR, kde jsou stanoveny podrobnosti o výkonu ústavní a ochranné výchovy. Dalším je zákon č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, ve změně pozdějších předpisů. Výše zmíněné zákony a vyhlášky jsou základní a kurátor by měl mít daleko více všeobecný přehled už jen z toho důvodu, že podává klientovi i poradenskou činnost, proto je možné, že v rámci této profese se kurátor setká i s jinými právními předpisy.

Pod pojmem **sociálně- právní ochrana dětí** si můžeme představit jakousi záruku toho, že dítěti budou zajištěna jeho základní práva. Tyto práva jsou zakotvena v různých právních předpisech s odlišnou právní silou. Jak již z názvu vyplývá nejdůležitější je ochrana dítěte.

Ochranu práv dítětem prolíná zejména v těchto oblastech sociální, školské, zdravotní, občanskoprávní, trestní, přestupkové aj. proto nelze ochranu práv dítěte zahrnout do jednoho právního předpisu. Jako stěžejní můžeme zmínit Deklaraci práv dítěte, která byla přijata OSN (Organizace spojených národů) v roce 1959 a Úmluva o právech dítěte přijatá OSN v roce 1989. Dalším základním právním předpisem je Listina základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky. Všechny tyto právní předpisy obsahují zajištění práva dítěte na život v rodině, právo na vzdělání, svobodu myšlení a určení si vlastního náboženství, ochranu zájmů. Tyto práva jsou dítěti zaručeny zejména z důvodu jeho duševní a tělesné nezralosti z toho vyplývá, že dítě má právo na takovou pomoc a ochranu, aby nebyl narušen jeho vývoj. Základem příznivého vývoje dítěte je jeho rodina, která je stavebním kamenem celé společnosti. Proto i v právních předpisech je zakotvena ochrana rodiny. Zásahy do rodiny jsou povoleny pouze tehdy, když o to rodiče požádají nebo se o děti nemohou nebo nechtějí starat.⁵¹

Ochranu dětí nenalezneme pouze v mezinárodních smlouvách, ale i v našem českém právním řádu. Jako jeden ze základních předpisů na ochranu práv dětí je zákon 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, který vymezuje ochranu práv dítěte jako: ochranu práv dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu jeho zájmů včetně jeho jmění, při narušení funkce rodiny učinit opatření k obnovení rodiny, při neúspěšném obnovení zajistit náhradí rodinné prostředí ve kterém může být dítě dočasně nebo trvale vychováváno.⁵²

Dalšími zákony mohou být například: občanský zákoník, občanský soudní řád, trestní zákoník, trestní řád, zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, ve znění pozdějších předpisů, právní předpisy o sociálním zabezpečení, zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů. Z těchto zákonů lze odvodit základní principy pro ochranu dětí. Jako jeden ze základních principů je nejlepší zájem a prospěch dítěte. V sociálně- právní ochraně je zákaz diskriminace tzn. ochrana práv dítěte je poskytována všem bez rozdílu. Sociálně- právní ochrana je bezplatná a poskytuje se všem nezletilým s výjimkou těch dětí, kterým soud přiznal zletilost dříve, nejdříve však od 16-tého roku věku. Stát zajišťuje ochranu dětí a to pomocí státních institucí jako jsou soudy,

⁵¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: www.mpsv.cz

⁵² 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, § 1.

Ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské, obecní úřady a také Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, který sídlí v Brně.⁵³ Hlavním cílem sociálně právní ochrany dětí je sanace rodiny tj. podpora rodiny, která je v nepříznivé životní situaci a o své děti stará s velkými obtížemi.⁵⁴

2.1 KOMPETENCE KURÁTORA

Významnou součástí sociálně právní- ochrany tvoří péče o děti, které žijí v nepříznivých sociálních podmínkách, u nichž se vyskytují velmi vážné výchovné problémy a které páchají trestnou činností. Obecní úřady obcí s rozšířenou působností zaměřují pozornost především na takové děti, u kterých provádějí potřebná opatření a analyzují příčiny vedoucí k výchovným či jiným problémům. Důraz je kladen na neformální osobní styk mezi kurátorem a mládeží. Kurátor také pečuje o děti, které vedou nemravný nebo zahálčivý život, spočívající v tom, že např. zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, žijí se prostitutkami, spáchaly trestný čin (provinění nebo čin jinak trestný) nebo se dopouštějí útěků od rodičů. Zákon ukládá povinnost kurátora provádět opatření směřující k odstranění, zmírnění nebo zamezení prohlubování nebo opakování poruch fyzického, psychického a sociálního vývoje dítěte. Kurátor pro děti a mládež při péči vyžadující zvýšenou pozornost bude zaměřovat svoji činnost zejména na pomoc nezletilým a mladistvým s nařízenou ústavní výchovou z důvodu závažných výchovných problémů, pomoc nezletilým a mladistvým s uloženou ochranou výchovou, pomáhá těmto dětem rovněž po ukončení ústavní nebo ochranné výchovy a nezletilým a mladistvým propuštěným z výkonu trestního opatření odnětí svobody. V této činnosti bude spolupracovat s orgány obce, školami, zdravotnickými a školskými zařízeními, orgány sociálního zabezpečení, soudy s Probační a mediační službou apod. Kurátor jako zaměstnanec orgánu sociálně-právní ochrany dětí se účastní trestního a přestupkového řízení konaném proti nezletilému či mladistvému.⁵⁵

Kurátor má také tyto další práva a povinnosti a to že, musí být bezodkladně vyrozuměn o zadržení, zatčení nebo vzetí do vazby mladistvého a o zahájení trestního stíhání proti mladistvému. Vedle orgánu sociálně-právní ochrany dětí musí být o těchto skutečnostech

⁵³ Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: www.mpsv.cz

⁵⁴ BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. *Sanace rodiny: [sociální práce s dysfunkčními rodinami]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 23s.

⁵⁵ zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, §31

vyrozumění rovněž zákonní zástupci mladistvého a probační a mediační služba.⁵⁶ Poskytuje orgánům činným v trestním řízení součinnost při přezkoumání trvání důvodů vazby mladistvého a při posuzování, zda nelze vazbu nahradit jiným opatřením např. stanovením dohledu.⁵⁷ Je orgány činnými v trestním řízení povinně dožádán o zjištění poměrů mladistvého. Obecní úřad obce s rozšířenou působností vypracovává pro potřeby orgánů činných v trestním řízení písemnou zprávu o rodinných a osobních poměrech mladistvého a aktuální životní situaci mladistvého. Obecní úřad s rozšířenou působností může v této zprávě navrhnout opatření, která by podle jeho stanoviska bylo vhodné mladistvému za jeho provinění uložit tak, aby tato opatření byla přiměřená a působila výchovně.⁵⁸ Musí být vyrozuměn o hlavním líčení nebo veřejném zasedání v trestním řízení proti mladistvému obžalovanému, kdy jako pověřený zaměstnanec obecního úřadu s rozšířenou působností má právo účastnit se u soudu hlavního líčení nebo veřejného zasedání, ačkoli jinak jednání soudu je neveřejné.⁵⁹ Kurátor má také právo činit návrhy na doplnění dokazování, na uložení určitých opatření mladistvému nebo jiné návrhy, klást otázky vyslychaným osobám (mladistvému, svědkům nebo znalcům) a má rovněž právo závěrečné řeči po skončení dokazování soudu, které mu náleží po závěrečné řeči mladistvého nebo jeho obhájce.⁶⁰ Orgánu sociálně-právní ochrany dětí musí být doručen opis rozsudku soudu pro mládež v trestním řízení proti mladistvému nebo opis usnesení.⁶¹ Obecní úřad s rozšířenou působností je oprávněn podat opravný prostředek ve prospěch mladistvého a to i proti jeho vůli. Orgán sociálně-právní ochrany dětí má tzv. samostatné obhajovací právo, což znamená, že opravný prostředek ve prospěch mladistvého podává svým jménem a nezávisle na postoji mladistvého, jeho zákonného zástupce nebo obhájce.⁶² V rámci výkonu rozhodnutí soudu pro mládež o uložení opatření mladistvému pachateli provinění je obecní úřad obce s rozšířenou působností oprávněn podat soudu pro mládež návrh na změnu nebo zrušení výchovných

⁵⁶ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 46 odst. 2 a § 60.

⁵⁷ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony, §48.

⁵⁸ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony, § 55, 56 .

⁵⁹ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony, § 64 odst. 2.

⁶⁰ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony, § 64 odst. 3.

⁶¹ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony, § 67.

⁶² *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony, § 72 odst. 1.

opatření,⁶³ návrh na upuštění od výkonu ochranné výchovy, pokud ještě před jejím započatím pominuly důvody, pro které byla mladistvému uložena,⁶⁴ návrh na propuštění mladistvého z ochranné výchovy, pokud pominuly důvody jejího uložení před dosažením zletilosti mladistvého,⁶⁵ návrh na podmíněné umístění mladistvého s uloženou ochranou výchovou mimo výchovné zařízení, jestliže převýchova mladistvého pokročila do té míry, že lze očekávat, že i bez omezení, kterým je podroben ve výchovném zařízení během výkonu ochranné výchovy, se bude mladistvý řádně chovat a pracovat,⁶⁶ návrh na prodloužení ochranné výchovy mladistvého až do dovršení věku 19 let, vyžaduje-li to důležitý zájem mladistvého, zejména dokončení přípravy na budoucí povolání,⁶⁷ nebo návrh na přeměnu ochranné výchovy v ústavní, jestliže převýchova mladistvého pokročila do té míry, že postačuje, aby byl podroben omezením v režimu ústavní výchovy, která se vykonávají v dětském domově se školou nebo v dětském domově.⁶⁸

2.2 ÚLOHA SOCIÁLNĚ- PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ

Systém sociálně- právní ochrany je zaručen všem dětem bez rozdílu a to těm, kteří se nacházejí na území České republiky, těm co zde mají trvalý pobyt nebo jsou hlášeni k pobytu po dobu nejméně 90 dní i těm kteří mají zahájeno řízení o udělení mezinárodní ochrany nebo těm kteří podali žádost o udělení pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany.⁶⁹

Sociálně právní ochranu dětí poskytují a zajišťují orgány sociálně-právní ochrany dětí a to jsou obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, krajské úřady (v Praze Magistrát hl. města Prahy), Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad práce České republiky a Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí. Tyto správní orgány mají povinnost poskytnout pomoc každému dítěti, které o to požádá.⁷⁰

Sociálně právní ochrana se poskytuje všem dětem, mezi typické příklady patří zejména děti, kterým rodiče, neplní, zneužívají nebo nevykonávají rodičovské povinnosti nebo také dětem,

⁶³ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony, §81 odst. 1.

⁶⁴ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony, § 83 odst. 1.

⁶⁵ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony, §84 odst. 1.

⁶⁶ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony, §85 odst. 1.

⁶⁷ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony, §86 odst. 1.

⁶⁸ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony, § 87 odst. 1.

⁶⁹ zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, §2 odst. 2

⁷⁰ zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, § 4

kteře byly svěřeny do výchovy jiné odpovědné osoby za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěření dítěte do její výchovy. Zejména dětem, které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žijí se prostitutí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití. Dětem, které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte. Dětem, na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu. Dětem, které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umístovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců a které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami. Sociálně-právní ochranu dále zajišťují obce v samostatné působnosti, kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí, a další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny.⁷¹

Důležité je si uvědomit, že pro všechny státní orgány, školy a školská zařízení, poskytovatele zdravotních služeb aj. je ze zákona dána povinnost oznámit úřadu obce s rozšířenou působností informace o dítěti, které jsou popsány v § 6 v zákoně č. 359/1999 Sb.

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností a obecní úřady mají ze zákona nejvíce povinností především v ochraně dětí a pomoci rodičům z důvodu znalostí místních podmínek, kdy mohou sledovat dítě a včas konat potřebná opatření. Krajské úřady plní funkci kontrolní ve vztahu k obecním úřadům s rozšířenou působností a funkci odvolací pro možný přezkum rozhodnutí vydaných obecními úřady. Krajské úřady dále zprostředkovávají náhradní rodinnou péči či rozhodují o udělení k výkonu sociálně právní ochrany dětí fyzickým a právnickým osobám. Ministerstvo práce a sociálních věcí především vydává právní předpisy a směrnice, plní funkci kontrolní a odvolací ve vztahu ke krajským úřadům. Vede celostátní evidenci, ve které jsou zaznamenány všechny fyzické a právnické osoby, které vykonávají sociálně- právní ochranu

⁷¹ zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, §6.

dětí. Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí v Brně, jak již z názvu vyplývá, řeší otázky ochrany dětí ve vztahu k cizině.⁷²

Výše uvedené obecní úřady obcí s rozšířenou působností a obecní úřady, které mají odbor sociálně- právní ochrany dětí musí vést individuálně spisovou dokumentaci každého mladistvého, kterému byl ustanoven opatrovníkem nebo poručníkem. Spisová dokumentace obsahuje především osobní údaje dětí, jejich rodičů, záznamy o výsledcích šetření v rodině, záznamy o jednání s rodiči, kopie podání soudům a jiným státním orgánům, písemná vyhotovení rozhodnutí soudů, orgánů činných v trestním řízení a správních orgánů. Tyto informace se mohou použít jen v zájmu dítěte. Nahlížet do spisové dokumentace může pouze rodič nebo zplnomocněná osoba na základě žádosti.⁷³

OSPOD vytváří individuální plán ochrany dítěte, ve kterém naplánuje práci s dítětem a spolupráci s rodiči popřípadě s dalšími odborníky tak, aby došlo ke zlepšení situace dítěte. V individuálním plánování má stěžejní roli kurátor pro mládež, který koordinuje návazné služby.⁷⁴ Tvorba individuálního plánu záleží na spolupráci klienta a kurátora, kdy společně tvoří plán a hledají ideální variantu. Individuální plán má obligatorní části, které musí zahrnovat a to jsou příčiny ohrožení dítěte, důvodu proč je dítě zařazeno na OSPOD, vyhodnocení cíle, který společně kurátor a klient stanoví a plán opatření nezbytných k ochraně dítěte. Dále musí obsahovat postupu spolupráce OSPOS s dalšími subjekty, časový harmonogram realizace individuálního plánu a plán opatření.⁷⁵

2.3 SPOLUPRÁCE ČINNÝCH ORGÁNŮ S ORGÁNEM SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ

Tato spolupráce je zakotvena v §3 odst. 4 zákona č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.

Vymezeny jsou tyto formy spolupráce a to především možnost upozorňovat v trestním řízení příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí na skutečnosti nasvědčující tomu, že bylo spácháno provinění, rozhodování o nejvhodnějším opatření vůči obviněnému nebo při jeho převýchově, při rozhodování o zajišťovacích úkonech směřující proti mladistvému obviněnému a při výkonu

⁷² Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: www.mpsv.cz

⁷³ Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: www.mpsv.cz

⁷⁴ JANEBOVÁ, Radka. Teorie a metody sociální práce - reflexivní přístup. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. s. 68 – 69.

⁷⁵ Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: www.mpsv.cz

soudních rozhodnutí a při nápravě mladistvých, tedy spolupůsobení při vytváření vhodného sociálního zázemí mladistvému.

Orgány sociálně- právní ochrany dětí zjišťují poměry mladistvého a vypracovávají zprávu. Tato zpráva, která se vytváří především proto, aby mohly být předloženy relevantní informace v konkrétním řízení, které se k oblasti vztahují, nejde tedy o nějakou diagnózu či zhodnocení mravního vývoje. Tato zpráva je poté stěžejní pro rozhodování o vhodných sankcích či opatřeních. Ve zprávě se může sociální pracovník či kurátor vyjádřit k postojům, chování mladistvého a může dát podnět orgánům činným v trestním řízení, aby byla posouzena mravní a rozumová vyspělost mladistvého psychologem nebo psychiatrem. Sociální pracovník, který vypracovává zprávu o mladistvém, kde hodnotí případ, klientovu situaci a problémy před započítím intervence nebo průběh intervence. Při zahájení kontaktu s klientem pracovník sestavuje tzv. sociální diagnózu, ve které zmapuje klientovu situaci a určí okruh potřeb a rizik, které jsou v daném případě aktuální.⁷⁶

Zjištění poměrů mladistvého je šetření potřebné pro poznání osobnosti mladistvého a prostředků vhodných pro jeho převýchovu. Státní zástupce postupuje tak, aby byly opatřeny dostatečné podklady pro podání návrhu státního zástupce na zahájení řízení. Za účelem zjištění stavu věci je možné využít součinnosti s orgánem sociálně- právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) a s Probační a mediační službou. Tyto dvě instituce mají nezastupitelnou roli v trestním řízení proti mladistvým a dětem mladším patnácti let, kdy by se jejich činnosti měli prolínat a doplňovat v průběhu celého trestního řízení. Pracovník OSPOD se zaměřuje zejména na osobní anamnézu mladistvého tj. věku a stupeň jeho zralosti, na rodinné poměry včetně vztahu k rodičům, stupeň vlivu rodičů na něho a vztah s širší rodinou a blízkým sociálním okolím, záznamy o školní docházce, jeho chování a prospěchu ve škole a je-li zaměstnán i na skutečnosti pro posouzení jeho chování v zaměstnání.⁷⁷

Pokud výše uvedené nepostačuje pro dostatečné poznání mravní a rozumové vyspělosti mladistvého nebo pro odstranění pochybností nebo pokud nejsou známy potřebné další informace je možné si opatřit odborné vyjádření, které poskytuje pedagogicko-psychologický poradna, diagnostický ústav nebo psychiatr, který vytvoří znalecký posudek. V závažnějších trestních věcech, kdy je příslušný k rozhodování v prvním stupni Krajský soud, je přistoupeno ke zkoumání duševního stavu mladistvého, ke každému mladistvému se přistupuje individuálně. Pro možnost zkoumání duševního stavu, musí být proti němu zahájeno trestní stíhání. Před

⁷⁶ MATOUŠEK, Oldřich: Slovník sociální práce. Vyd. 1. Praha: Portál 2003, str. 76-77.

⁷⁷ VEČERKA, Kazimír. *Mládež v kriminologické perspektivě*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). str. 12-13.

zahájením je možné jen vydání lékařských zpráv, odborných vyjádření, sepsání úředních záznamů atd. Pro vyšetření duševního stavu mladistvého je nutné přibrat dva znalce z oboru zdravotnictví konkrétně z odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii, kteří dokážou posoudit otázku, zda byl mladistvý schopen rozpoznat nebezpečnost svého činu pro společnost a zda byl schopen své jednání ovládat.⁷⁸

2.4 STÁDIA TRESTNÍHO ŘÍZENÍ PROTI MLADISTVÝM

V této kapitole se zabývám průběhem trestního řízení proti mladistvým. Trestní řízení je úsek řízení od zahájení trestního stíhání až do právní moci rozsudku, případně jiného rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení.⁷⁹ Trestní řízení ve věcech mladistvých probíhá v několika stádiích, kdy tyto stádia jsou označovány za časové úseky, kdy orgány činné v trestním řízení plní své úkoly a vykonávají práva, tak aby dosáhly účelu trestního řízení.⁸⁰

Novelou trestního řádu provedenou s účinností od 1. 1. 2004 zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, byla zrušena ustanovení § 292 až 301 trestního řádu, která upravovala řízení proti mladistvým. Dosavadní dikce § 291 trestního řádu byla nahrazena odkazem na zvláštní zákon, kterým je výše uvedený zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Pokud zvláštní zákon nestanoví jinak, postupuje se podle trestního řádu. Ve kterém je vzájemný vztah vyjádřen ve druhé větě nového znění § 291 trestního řádu a také zároveň zakotven v § 1 odst. 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.⁸¹

Zvláštní zákon se nepoužije v případě, že v řízení o proviněních, která obviněný spáchal jednak před dovršením osmnáctého roku, jednak po jeho dovršení, jestliže trestní zákoník na čin spíchaný po dovršení osmnáctého roku stanoví trest stejný nebo přísnější nebo bylo-li zahájeno trestní stíhání až po dovršení devatenáctého roku mladistvého. V těchto případech bude pachatel souzen dle trestního zákoníku a trestního řádu jako dospělý.⁸²

⁷⁸ VEČERKA, Kazimír. *Mládež v kriminologické perspektivě*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). str. 14-15.

⁷⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif*. 2. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.12.2011. Praha: Leges, 2011. Glosátor. § 12 odst. 10.

⁸⁰ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. aj. *Kurs trestního práva, Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 514. ISBN 978-80-7179-572-8

⁸¹ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 291.

⁸² *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. §73.

2.3.1 Přípravné řízení

Přípravným řízením je úsek řízení od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů. Tyto úkony bezprostředně předcházejí, a pokud tyto úkony nebyly provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování. Tzn. přípravné řízení je tvořeno ze dvou částí a to postup před zahájením trestního stíhání a samotné vyšetřování. Jedná se o první stádium celého trestního procesu, které je neveřejné a provádí se většinou v písemné formě.⁸³

Přípravné řízení začíná zpravidla sepsáním záznamu, kterému předchází oznámení. Toto oznámení musí policejní orgán posoudit, zda je zahájení řízení důvodné nebo nedůvodné a tedy není možné učinit podezření ze spáchání trestného činu. Pokud policejní orgán zjistí, že oznámení je důvodné, sepíše záznam, kde uvede skutkové okolnosti a jakým způsobem se o nich dověděl. V tuto chvíli je fakticky zahájeno přípravné řízení. Policejní orgán k objasnění a prověření skutečností, je oprávněn vyžádat podání vysvětlení, odborné vyjádření, provádět ohledání věci, pořizovat zvukové a obrazové záznamy, zadržet podezřelou osobu nebo provádět neodkladné nebo neopakovatelné úkony. Opis záznamu zašle státnímu zástupci a to do 48 hodin od zahájení trestního řízení.⁸⁴ Státní zástupce přijetím záznamu dohlíží nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení.⁸⁵ Trestní řád upravuje i tzv. zkrácené přípravné řízení, které se koná o nejméně závažných, skutkově jednoduchých a důkazně jednoznačných věcech.

Účelem přípravného řízení je vyhledání takových důkazů, které poslouží jako podklad podle kterého se rozhodne o tom, zda se skutečně stal trestný čin a o následném podání žaloby. Důležité je také zjistit osobu pachatele a také o následky vzniklé tímto trestným činem. U způsob

⁸³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif*. 2. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.12.2011. Praha: Leges, 2011. *Glosátor*. § 12 odst. 10.

⁸⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif*. 2. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.12.2011. Praha: Leges, 2011. *Glosátor*. §158 odst. 3.

⁸⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif*. 2. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.12.2011. Praha: Leges, 2011. *Glosátor*. §174 odst. 1.

opatřování důkazů v trestním řízení o pachateli a jeho vině je nutné striktní dodržení předepsaných procesních pravidel.⁸⁶

Jednání s mladistvými se míní nejen jednání při úkonu řízení ve věcech mladistvých, ale i veškerý další osobní i písemný styk s nimi. Zákon u nich vyžaduje, aby se s přihlédnutím k jejich věku a duševní vyspělosti při jednání s nimi postupovalo tak, aby nedošlo k narušení jejich psychické a sociální rovnováhy a jejich další vývoj byl co nejméně ohrožen. Specializace orgánů v přípravném řízení zajišťuje, aby i úkony vykonávané orgány činnými v přípravném řízení, kterých se účastní mladistvý, byly provedeny zpravidla specializovanými orgány na řízení v trestních věcech mladistvých, tedy policejním orgánem určeným k úkonům v trestních řízeních věcech mladistvých osob, státním zástupcem specializovaným na věci mládeže a soudcem soudu pro mládež. Odůvodňuje se tento odlišný přístup k mladistvým z důvodu dosud rozumové a mravní nezralosti.⁸⁷

Pokud v přípravném řízení probíhá výslech, je nutné postupovat ohleduplně a šetřit osobnost mladistvého, proto je třeba zachování potřebné míry slušnosti a zdvořilosti v době výslechu co nejvíce omezit negativní vlivy výslechu na jeho psychický stav a na narušení jeho sociálních vztahů.⁸⁸ Ohleduplné zacházení s mladistvými při všech úkonech v přípravném řízení ukládá státní zástupce, aby při výkonu dozoru dbal mimo jiné na to, aby policejní orgány zacházely s mladistvým ohleduplně.

Pokud z okolností případu nevyplývá odložení nebo dočasné odložení trestního stíhání a bylo zjištěno okolnosti spáchání provinění, rozhodne policejní orgán o zahájení trestního stíhání.⁸⁹ O zahájení trestního stíhání proti mladistvému pak musí být bezodkladně informováni zákonný zástupce, příslušný orgán sociálně- právní ochrany dětí a Probační a mediační služba.⁹⁰

2.3.2 Předběžné projednání obžaloby

Další stádium je předběžné projednání obžaloby upravené v ustanoveních § 185 a násl. trestního řádu. V případech, kdy předseda senátu po podání obžaloby nemá jistotu, že pouze na

⁸⁶ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 41.

⁸⁷ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 41.

⁸⁸ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 57.

⁸⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif*. 2. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.12.2011. Praha: Leges, 2011. Glosátor. §160.

⁹⁰ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 60.

základě obsahu obžaloby a spisového materiálu může o obžalobě odpovědně rozhodnout může předseda senátu vyslechnout mladistvého, opatřit potřebná vysvětlení, objasnit poměry mladistvého, čímž může pověřit probačního úředníka nebo požádat probačního úředníka o mimosoudní zprostředkování mezi obviněným a poškozeným za účelem rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání. Účelem usnadnění rozhodnutí při předběžném projednání obžaloby je zajistit, aby soud pro mládež mohl ve věci buď nařídít hlavní líčení, nebo obžalobu předběžně projednat a poté učinit potřebné rozhodnutí, aniž by pak byly nutné procesní úkony vedoucí k protahování řízení a tím i k maření jeho výchovného poslání.

Výslech mladistvého nemá být zaměřen k podstatě obvinění, respektive k projednání obžaloby, neboť k tomu slouží hlavní líčení, ale na objasnění okolností, které jsou důležité pro některé z rozhodnutí podle § 188 a 192 trestního řádu nebo pro některý z odklonů a to rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, schválení narovnání nebo odstoupení od trestního stíhání. Pro výslech mladistvého platí obecná ustanovení o provádění výslechu obviněného a o protokolaci o takovém úkonu. Výslechu se může účastnit obhájce mladistvého, v některých případech i znalec, zákonný zástupce mladistvého nebo orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Potřebná vysvětlení slouží k usnadnění rozhodnutí, mohou se týkat všech otázek důležitých pro rozhodnutí, zda nařídít předběžné projednání nebo naopak hlavní líčení. Může jít například o objasnění, zda byla dodržena procesní ustanovení při provádění důkazů, odstranění či vyjasnění pochybností o duševním stavu mladistvého z hlediska jeho přičetnosti. Lze také vyžádat přílohové spisy například o předchozích odsouzeních mladistvého nebo opatrovnické spisy. Objasnění poměrů mladistvého, lze využít, pokud nejsou dostatečně tyto poměry mladistvého zjištěny a je potřeba je doplnit nebo aktualizovat ve vztahu ke konkrétní skutečnosti rozhodné pro to, zda bude ve věci nařízeno hlavní líčení či nikoli. Předseda senátu shledá-li potřebným pro rozhodnutí o předběžném projednání obžaloby objasnit poměry mladistvého může tím pověřit probačního úředníka. Mimosoudní zprostředkování mezi mladistvým a poškozeným lze realizovat, pokud předseda senátu za účelem rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo narovnání považuje za vhodné formou mediace zprostředkovat urovnání konfliktního stavu mezi mladistvým a poškozená či jejich spor řešil mimosoudně. O takový postup formou mediace požádá probačního úředníka. Mediace je mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi mladistvým obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu.⁹¹

⁹¹*Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 61.

Okolnosti odůvodňující odstoupení od trestního stíhání jsou dalším důvodem, který doplňuje opodstatněnost nařízení předběžného projednání obžalob. Patří sem tyto okolnosti pokud jde o řízení o provinění na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta nebo chybí veřejný zájem na další stíhání mladistvého nebo trestní stíhání není účelné s přihlédnutím k povaze závažnosti provinění a osobě mladistvého a nebo potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páchaní dalších provinění.⁹²

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže hovoří pouze o obžalobě a nikoli o návrhu na potrestání, může samosoudce analogicky odstoupit od trestního stíhání i v případě podání návrhu na potrestání státní zástupcem po provedení zkráceného řízení. Návrh na potrestání v tomto řízení totiž nahrazuje obžalobu a jde o analogii ve prospěch mladistvého, která je v trestním řízení ve věcech mladistvých přípustná.⁹³

Při vydání usnesení je možné podat stížnost. Tuto stížnost může podat státní zástupce, mladistvý obviněný, poškozený, příbuzní mladistvého, sourozenec, osvojitel, manžel, druh nebo orgán sociálně-právní ochrany dětí. Podaná stížnost má odkladný účinek, což znamená, že usnesení napadené stížností, která byla podána včas a oprávněnou osobou, nelze vykonat před nabytím právní moci usnesení.⁹⁴

2.3.3 Hlavní líčení a veřejné zasedání

Hlavní líčení je nejdůležitější částí trestního řízení, které je obligatorní a koná se před soudem. V tomto hlavním líčení stojí naproti sobě dvě strany sporu a to zástupce státu (státní zástupce) a osoba obžalovaná. Trestní právo se řadí do odvětví práva veřejného, kdy nadřazený orgán má právo rozhodnout o povinnostech druhé strany i proti jejich vůli, tzn. soud vydá rozsudek a pokud se obžalovaný řádně neodvolá, nabude právní moci a vykonatelnosti. V této části trestního procesu se rozhoduje o vině obžalovaného a o jeho případném trestu. Hlavní líčení se koná za stálé přítomnosti všech členů senátu, zapisovatele a státního zástupce a nejde-li o řízení proti uprchlému, tak i za stálé přítomnosti mladistvého. Pokud se mladistvý, ač řádně a včas předvolán se nedostaví bez závažného důvodu, lze jeho přítomnost zajistit předvoláním s využitím možnosti uložení pořádkové pokuty nebo předvedením. V trestním řízení má mladistvý právo na přidělení obhájce, který ho v tomto řízení zastupuje.

⁹² *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 70 odst. 1.

⁹³ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. §62 odst. 2.

⁹⁴ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. §62 odst. 3.

Veřejné zasedání nelze konat bez přítomnosti mladistvého (pokud nejde o řízení proti uprchlému). Toto ustanovení, které modifikuje obecné ustanovení § 234 trestního řádu, se týká všech veřejných zasedání v řízení v trestních věcech mladistvých a to jak v řízení nalézacím nebo obdobném, v řízení o opravných prostředcích, ve vykonávacím řízení nebo v dalších případech například veřejné zasedání o stanovení přiměřeného trestního opatření za provinění. Pokud se mladistvý k veřejnému zasedání nedostaví, lze jeho přítomnost zajistit stejným způsobem jako u hlavního líčení. Účast obhájce na veřejném zasedání není nutná, nutná je pouze v zákonem stanovených důvodech.⁹⁵

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže stanoví, že o konání hlavního líčení a veřejného zasedání musí být vyrozuměn příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, avšak jeho účast není nezbytně nutná. Zákon nestanovuje povinnost doručení obžaloby, avšak doručení je důležité pro přípravu a následnou účast na řízení.

Státní zástupce musí být vždy přítomen při hlavním líčení i při každém veřejném zasedání. O konání hlavního líčení nebo veřejného zasedání musí být vyrozuměn tak, aby měl zachovanou zákonnou lhůtu k přípravě. Postavení státního zástupce se při jednání před soudem zcela změní a stane se jednou ze stran trestního procesu.⁹⁶

Postup soudu pro mládež je v tomto případě na rozdíl od obecné úpravy (§ 200 TrŘ) obligatorní. Vyloučením veřejnosti se zde sleduje především zájem na zajištění výchovného vlivu na mladistvého, dále zvýraznění procesu, který směřuje k jeho resocializaci a proto je veřejnost vylučována. Vyloučením veřejnosti se zajišťuje požadavek na odstranění všech negativních vlivů spojených s nadměrnou pozorností veřejnosti ohledně mladistvého a projednávané věci.

Oprávnění zástupce příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí spočívající v tom, že může činit návrhy, dávat vyslychaným otázka, pronést závěrečnou řeč, přičemž slovo mu přísluší po mladistvém. Právo činit návrhy a dávat vyslychaným osobám otázky je výrazem procesního postavení orgánů sociálně- právně ochrany dětí a vychází z obecné úpravy o součinnosti při dokazování.

⁹⁵ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 64 odst. 1.

⁹⁶ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 64 odst. 2.

Důležité je také respektování ochrany zájmů mladistvého a poškozeného, toto je nutné dodržet po celé trestní řízení, avšak v tomto ustanovení je výslovně uloženo předsedovi senátu soudu pro mládež, aby při hlavním líčení a veřejném zasedání dbal na ochranu jejich zájmů.⁹⁷

Hlavní líčení je ukončeno rozhodnutím, které může být trojího druhu a to, rozhodnutí meritorní povahy to je např. odsuzující nebo zprošťující rozsudek mohou to být i některé druhy usnesení například usnesení o zastavení trestního stíhání, která po nabytí právní moci není možné změnit. Dalším jsou rozhodnutí zatímní povahy mezi ně patří například usnesení o přerušení trestního stíhání, která neřeší otázku konečným způsobem. Posledním způsobem rozhodnutí je podmíněné zastavení trestního stíhání, které je tzv. mezitímní povahy to znamená, že po právní moci rozhodnutí a uplynutí zkušební doby jednoho roku a obviněný se osvědčil, se stává rozhodnutím meritorním.⁹⁸

2.3.4 Řízení o opravných prostředcích

Hlavní líčení jak již bylo uvedeno výše, je sporné řízení, kde jsou naproti sobě dvě strany sporu. Pokud některá není spokojená s výsledkem sporu (rozsudek, usnesení) je možné se v zákonem stanovené lhůtě odvolat tzn. může podat opravný prostředek. Poučení o odvolání musí být součástí každého rozhodnutí.⁹⁹

Oprávnění k podávání opravných prostředků jsou orgán sociálně-právní ochrany dětí, které to mají upravené v § 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí a jsou to tedy obecní úřady obce s rozšířenou působností podle místa bydliště mladistvého, za který vystupuje a jedná v řízení zaměstnanec zařazený do tohoto obecního úřadu. Může podávat opravné prostředky jako odvolání, stížnosti, dovolání a obnovu řízení. Odpor by mohl podat pouze v případě, kdy by byl vydán trestní příkaz dle § 63 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Tyto opravné prostředky může orgán sociálně-právní ochrany dětí podat i proti vůli mladistvého, ale vždy jen ve prospěch mladistvého. Smyslem je zesílení záruky na obhajobu mladistvého, a tím i vyššího stupně pravděpodobnosti spravedlivého rozhodnutí. Omezení orgánu sociálně-právní ochrany dětí

⁹⁷ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 64 odst. 3,4.

⁹⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif*. 2. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.12.2011. Praha: Leges, 2011. Glosátor. § 308.

⁹⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif*. 2. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.12.2011. Praha: Leges, 2011. Glosátor. § 139 a 245.

podávat opravné prostředky se neužije, jestliže se úkon provádí po dovršení devatenáctého roku věku mladistvého.¹⁰⁰

Stížnost proti usnesení mohou ve prospěch mladistvého podat vlastním jménem jeho příbuzní v pokolení přímé, sourozenec, osvojitel manžel nebo družka. Žádná z těchto osob však nemůže podat dovolání. Stížnost nelze podat proti vůli mladistvého.¹⁰¹

Subjektivní lhůta pro podání návrhu na obnovu řízení v neprospěch obviněného státním zástupcem je šest měsíců od doby, kdy se dozvěděl o skutečnostech odůvodňujících podání návrhu na povolení obnovy řízení. Objektivní lhůta je pak stanovena do uplynutí poloviny doby promlčení trestního stíhání.¹⁰²

2.3.5 Vykonávací řízení

Výkon rozhodnutí je nutný jen tam, kde byl vydán odsuzující rozsudek, který se má vykonat. Vykonávací řízení je obsaženo v trestním řádu, ale i v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže doplňuje obecnou úpravu. Výkon rozhodnutí vyneseny v trestních věcech mladistvých, zvláště pak výkon opatření jimi uložených, je významnou součástí systému reakce na provinění mladistvých a důležitým prostředkem k naplnění účelu zákona. V rámci výkonu těchto rozhodnutí je přitom nezbytné zacházet s nimi způsobem odpovídajícím jejich věku a dosažené rozumové a mravní vyspělosti, kombinovat sledování plnění jim stanovených povinností a jejich vedením k životu v souladu s právními normami, pomáhat jim s budováním vhodného sociálního zázemí a podporovat je při překonávání překážek bránících v jejich zdravém sociálním rozvoji. Neupravuje však výslovně výkon všech meritorních rozhodnutí a všech opatření přijímaných v trestním řízení.

Z rozhodnutí vyneseny v trestních věcech mladistvých lze vykonat pouze ta, která stanoví určitou povinnost nebo omezení. Základní podmínkou výkonu rozhodnutí i provedení úkonů potřebných k zajištění jejich výkonu, je jejich právní moc a vykonatelnost. Rozsudek je pravomocný tehdy, když zákon proti němu nepřipouští odvolání, nebo odvolání připouští, ale toto odvolání nebylo v zákonné lhůtě podáno nebo se oprávněné osoby toho odvolání vzdaly, nebo jej výslovně vzaly zpět a nebo bylo podané odvolání zamítnuto či odmítnuto.¹⁰³ Rozsudek je vykonatelný ve stejnou dobu, kdy se stane pravomocným, usnesení může být vykonatelné i

¹⁰⁰ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 72 odst. 1.

¹⁰¹ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 72 odst. 2.

¹⁰² *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 72 odst. 3.

¹⁰³ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 74.

když dosud právní moci nenabylo a to i v případě, že trestní řád nebo zákon o soudnictví ve věcech mládeže sice proti němu připouští stížnost, avšak nepřiznává této stížnosti tzv. odkladný účinek.¹⁰⁴

Do výkonu trestních opatření patří obecně prospěšné práce, domácí vězení, propadnutí věci, zákazu činnosti, zákazu vstupu, peněžité opatření, podmíněné upuštění od uložení trestního opatření, zahlazení odsouzení mladistvého, podmíněné odsouzení k odnětí svobody a výkon odnětí svobody, který se vykonává ve věznicích nebo ve zvláštních odděleních pro mladistvé. U mladistvých je upravena možnost odkladu výkonu odnětí svobody, je-li to potřeba k dokončení jejich vzdělávání nebo jiné přípravy na výkon budoucího povolání. U mladistvých je umožněno podmíněné propuštění mladistvého z výkonu odnětí svobody i dříve než vykonal polovinu nebo dvě třetiny trestního opatření odnětí svobody.¹⁰⁵ Výkon ochranných opatření se týká ochranného léčení, zabezpečovací detence a zabránění věci a jiné majetkové hodnoty. Výkon výchovných opatření se týká výkonu probačního dohledu, výkonu probačního programu, ostatní vrchná opatření, výchovné povinnosti, výchovné omezení a napomenutí s výstrahou.¹⁰⁶

Důležitou roli nejen v průběhu výkonu rozhodnutí hraje Probační a mediační služba, vytváří předpoklady k tomu, aby věc mohla být ve vhodných případech projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo mohlo být uloženo a vykonáno výchovné opatření, ochranné opatření a trestní opatření nespojené s odnětím svobody, anebo vazba byla nahrazena jiným opatřením. Za tím účelem poskytuje mladistvému odborné vedení a pomoc, sleduje a kontroluje jeho chování a spolupracuje s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém žije popř. pracuje s cílem, aby v budoucnu vedl řádný život. Hraje tedy klíčovou roli při zprostředkování alternativního řešení trestních věcí.¹⁰⁷

¹⁰⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif*. 2. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.12.2011. Praha: Leges, 2011. *Glosátor*. § 140.

¹⁰⁵ zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, § 31 odst. 4

¹⁰⁶ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 74

¹⁰⁷ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. § 75.

3 EMPIRICKÁ ČÁST

V teoretické části bakalářské práce jsem se zabývala problematikou rizikového chování mládeže to je rizikovým i patologickým chování a následky jejich jednání. V praktické části se budu věnovat především práci kurátora pro mládež jakožto pracovníka odboru sociálně-právní ochrany dětí. Tato část práce se bude věnovat případovým studiím. Bude se jednat o dva mladistvé chlapce a jednoho chlapce, který nedovrší ještě patnáctý rok věku. Klíčem v téhle části práce bylo spáchání trestného činu ve dvou případech provinění a v jednom činu jinak trestného.

3.1 CÍL EMPIRICKÉ ČÁSTI

Cílem empirické části je popis systému práce kurátora pro mládež v trestním řízení a prostřednictvím případových studií analyzovat jeho roli.

3.2 POPIS METOD VÝZKUMU

V této třetí kapitole se zabývám výsledky výzkumného šetření, které jsem provedla za pomoci kvalitativního výzkumu. Jako výzkumnou metodu jsem použila případové studie. „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založen na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“¹⁰⁸

Kvalitativní typ výzkumu přistupuje ke zkoumaným jevům se snahou popsat je v jejich jedinečnosti, se zachycením jejich specifických rysů.

Tento výzkum je velmi pružný a to z toho důvodu, že lze v průběhu výzkumu pozměňovat či doplňovat výzkumné cíle či otázky. Neověřují se zde předem formulované hypotézy, ale poznatky se formulují v průběhu pozorování a popisu daných jevů, přičemž tento popis je podrobný. Kvalitativní výzkum se provádí v delším časovém období v tomhle výzkumu je důležitý kontakt s terénem. Výzkumník shromažďuje velké množství údajů o konkrétním chování lidí a o jeho kontextu, zaznamenává se a interpretuje, v průběhu výzkumu

¹⁰⁸ CRESWELL M. J. (1998 s. 12), in HENDL (2005). Kvalitativní výzkum, základní teorie, metody a aplikace. Praha 2005, s. 50.

se mohou tvořit nové hypotézy. Mezi techniky a metody patří dlouhodobý terénní výzkum, pozorování s různou mírou zúčastněnosti, spolupráce výzkumníka s informanty při sběru údajů, bez zasahování do děje. Data se mohou zpracovat kvalitativním kódováním, analýzou nebo interpretací se subjektivním porozuměním. Jako zdroj kvalitativního výzkumu lze použít např. osobní deníky, rozhovory, komentáře, úřední dokumenty, fotografie a podobně. Získaná data by se měla popisovat co nejpřesněji a nejpodrobněji. Kladným bodem u kvalitativního výzkumu je celistvost jevu, je totiž možné výzkum sledovat přímo v procesu dění. Jako nevýhodu můžeme u tohoto typu výzkumu považovat jeho časová náročnost.

Může se stát, že výsledek bude ovlivněn subjektivním názorem nebo pocitem výzkumníka. Získaná data lze použít jen pro jednotlivce nebo menší skupinu jako je třída či škola, nelze generalizovat na celou populaci.¹⁰⁹

3.3 PRŮBĚH VÝZKUMU

K vyhotovení případových studií, jsem získala data Odboru sociálně-právní ochrany dětí v Zábřehu. Na tomto úřadě jsem absolvovala v zimním semestru na čtrnáctidenní praxi svého bakalářského studia.

Prvních pár dní jsem se seznamovala s chodem OSPOD. Ke sběru dat jsem využila spisové dokumenty a z těch informace pro svoji praktickou část čerpala. V rámci praxe jsem musela podepsat potřebné dokumenty o tom, že jsem povinna dodržovat mlčenlivost o informacích klientů, mlčenlivost jsem podepsala hned první den nástupu na praxi, týkala se informací, které jsem na praxi získala. V rámci prvního dne jsem byla zaškolená o bezpečnosti na pracovišti. V rámci praxe jsem na OSPOD vytvořila kontrakt, který byl uzavřen mezi OSPOD a zástupcem školy.

V průběhu praxe mi bylo umožněno velké množství času k prostudování spisů pro moji bakalářskou práci. Z důvodu výběru tématu mé bakalářské práce nebylo možné si konkrétní případy vybírat. Trestních řízení ve věcech mladistvých na OSPOD je omezený počet, proto jsem se snažila do bakalářské práce vybrat 3 skutkově rozlišné případové studie. Atmosféra na pracovišti byla velmi příjemná, všichni mi vycházeli vstříc a byli mi nápomocni, když jsem potřebovala radu. Na pracovišti jsem strávila 10 pracovních dní. Po

¹⁰⁹ HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha 2005, s. 46- 49.

ukončení praxe na OSPOD mi byla nabídnuta pomoc, kdybych si s tvorbou případových studií nevěděla rady nebo kdybych potřebovala v rámci bakalářské práce pomoci. Pracovnice OSPOD byly milé a vstřícné.

3.4 PŘÍPADOVÁ STUDIE

Případová studie je jednou z možností, kterou se lze použít v kvalitativním výzkumu. Případová studie je intenzivní studium jednoho případu či situace. Předmětem tedy může být jedinec, komunita, sociální skupina, organizace či událost. Případová studie zkoumá současné fenomény do hloubky v jejich skutečném kontextu. Důležité je v případové studii zachytit komplexnost celého případu a to především vztahy a souvislosti v případě. Případová studie zasahuje do minulosti i budoucnosti, zjišťuje příčiny a popisuje následky. V případové studii je důležité si zvolit předmět zkoumání, výzkumné otázky a problematiku, kterou se výzkumník bude zabývat. Jako závěr je nutné vytvořit nebo navrhnout tvrzení pro daný případ.¹¹⁰

V mých případových studiích jsem nazvala předměty zkoumání smyšlenými jmény a to Martin, Tomáš a Vlastimil.

Případová studie č. 1- MARTIN

Martin se narodil v roce 1998. Žije v úplné rodině. Oba rodiče jsou zaměstnaní a finanční situace rodiny je dobrá. Otec pracuje jako mistr ve MEP Zábřeh a matka pracuje jako zástupce vedoucí v papírnictví. Martin bydlí v rodinném domku svých prarodičů ze strany matky a má společný pokoj s bratrem. Se všemi členy rodiny Martin má kladný a vřelý vztah. Sociální status rodiny je dobrý. Martin není v péči odborného lékaře a je zdravý. V roce 2011 Martinův mladší bratr onemocněl leukemií a matka s ním pobývala často v nemocnici. V současnosti však je jeho stav stabilní.

Martin byl přijat do péče OSPOD 26.1.2015, kdy bylo podnětem od Policie České republiky oznámení o události s účastí dítěte ve věci distribuce psychotropních látek. Policejní orgán to popsal takto: Mladistvý v parku přesně v nezajištěné době měsíce prosinec prodal osobě nezletilého 5 gramů palic konopí setého zabaleného do uzavíratelného

¹¹⁰ HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha 2005, s. 46- 49.

igelitového sáčku s holými větvemi za částku 100,- Kč. Kdy policejní orgán vyzval OSPOD, aby mu poskytla zprávu o zjištění poměru mladistvého. OSPOD si na tuhle žádost předvolal jeho rodiče a nezletilého Martina. V tomto předvolání byl stanoven den, čas, místo účel (pohovor s nezletilým Martinem) a následné poučení o nedostavení se na OSPOD.

Rodiče se s Martinem dostavili a byl sepsán protokol. Nejprve bylo hovořeno s matkou, která sdělila že, Martin do pedagogicko-psychologické poradny (dále jen PPP) nechodil, s ničím se neléčil, průměrný prospěchově. Uvedla, že s ním nikdy žádné problémy nebyly. Zjistila, že na střední škole začal kouřit marihuanu, tuto skutečnost se dověděla až od policistů. Martin brečel a byl z toho sám v šoku. Uvědomuje si čin, kterého se dopustil. Nikdy si kamarády domů nevodil, nyní má jednoho dobrého kamaráda. Vztah se spolužáky má kladný, zná mnoho vrstevníků, komunikuje s nimi i přes sociální sítě. Martin je samostatný zvládá vlastní sebeobsluhu. Martin při rozhovoru se sociální pracovnící uvedl, že chodí na střední školu obor mechanik a seřizovač a docela ho to baví, ale na praxi se nudí, ve škole s nikým problém nemá, trávu kouří od prvního ročníku kvůli tomu, že ji kouří většina ve třídě, bydlí s babičkou a dědou. Matce se nelíbí, že kouří, co našla tak vyhodila. Uvádí, že kouří občas, ale ne pravidelně. Já jsem nic nenabízel, jen když se někdo zeptal, tak jsem se podělil. Z počátku to bylo zadarmo, ale když mi za to nabídli peníze, tak sem si je vzal vím, že to je trestný čin, když přišli policisté nebyl jsem doma a řekli to matce, která z toho byla vystrašená a vím o tom, že poslední člověk byl divnej, ale přemluvil mě k tomu, abych mu to prodal.

Z této schůzky s matkou a Martinem kurátor sepsal zprávu o zjištění poměrů a zaslal na Policii ČR. Martinovi byl ustanoven usnesením z Okresního soudu v Šumperku v této trestní věci obhájce, protože nevyužil zákonného práva si obhájce sám zvolit.

Následně byl Martin předvolán k výslechu, kde sdělil, že pěstoval rostlinu, ale byla mu odcizena nezletilým, kterému prodal několikrát za úplatu marihuanu, kytku měl mít pro svoji potřebu. V budoucnu by chtěl jít na vojenské absolutorium, ale pokud mu bude uložen trest, nebude moci. Uznává vinu a chce za své jednání nést následky.

Martin docházel pravidelně ke kurátorovi zhruba každé tři týdny. Při další návštěvě sdělil, že po výslechu do školy chodí pravidelně, kouří občas, protože má po tom lepší náladu. OSPOD si vyžádal posudek z Martinovy střední školy, který mu sdělil, že Martin je průměrný žák, který byl jedenkrát kázeňsky potrestán, chování má bezproblémové, docházka vzorná a je žákem 2. ročníku.

Při další návštěvě kurátora Martin sdělil, že ve škole je vše v pořádku vztah se spolužáky má dobrý, učitelé jsou však divní, ale také s nimi vychází. Školu jsem si vybral sám a chci ji dodělat. Kurátor se ptal, jak to má teď Martin s kouřením a ten odpověděl že si občas zakouří. Kurátor dal Martinovi test tři přání, kdy Martin si přál: „ žít Americký sen, změnit místo žití, vycestovat za hranice ČR.“

Martin na další pravidelné pohovory docházel svědomitě a v případě nedostavení, se řádně omluvil. Matka uváděla na pohovorech, že je Martinovo chování bez problému, že v poslední době trávu nenašla a snaží se mu vysvětlit, že kouřit nemá a souhlasí s testováním syna na marihuanu. Kapesné Martin dostává, aby neměl potřebu prodávat trávu. Měsíčně dostává 400,- Kč. Martin o sebe dbá a začal cvičit. Martin se chová přiměřeně doma je vše v pořádku, peníze a cennosti se neztrácí, akorát bude dělat v srpnu reparát z matematiky.

OSPOD vytvořil individuální plán ochrany dítěte, kde určil tyto cíle a to: sledovat chování a prospěch na SŠ a dále udržovat kontakt s dítětem a rodiči, které bude spočívat zejména v pravidelných pohovorech u kurátora (stanoviska dítěte a rodičů) a v uložení opatření (projednání před soudem).

V červenci roku 2015 byl Martin obviněn z provinění nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 odst. 1 trestního zákoníku. V usnesení je popsán skutkový stav, odůvodnění a poučení. Martin byl ještě jednou na konci měsíce července vyslechnut. V září roku 2015 byl Martin vyrozuměn od okresního státního zastupitelství, že byla na něj podána obžaloba. Následně na to přišla na Martina od Okresního soudu v Šumperku obžaloba.

Martin byl obžalován z provinění nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 odst. 1 trestního zákoníku, s přihlédnutím k ustanovení § 6 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Martin stále docházel na OSPOD na pohovory. Na OSPOD přišlo vyrozumění pro zákonného zástupce mladistvého obviněného a OSPOD o konání hlavního líčení, ještě před hlavním líčením muselo OSPOD podat Okresnímu soudu zprávu. V té zprávě OSPOD zhodnotí chování Martina v průběhu jednání a pohovorů s ním, kde sdělil, že Martin dochází k pohovorům pravidelně co 3 týdny, vždy přijde včas a nemá žádné závažné problémy, komunikace s matkou je dobrá. Martin zpočátku uváděl, že trávu „nehulí“ pravidelně jen si potáhne v partě od ostatních. Kouřit začal, aby měl dobrou náladu. Martin je průměrný žák, který má bezproblémové chování k vyučujícím i vrstevníkům. Docházka do školy je vzorná, by

potrestán kázeňsky, když manipuloval s otevřeným ohněm. Rodiče se školou spolupracují, pravidelně se informují, na konci školní roku z matematiky propadl, ale následně složil reparát. Ve škole je spokojený a daří se mu. O prázdninách byl hodný a v září uvedl, že chce marihuanu dostat ze života. Ví, že spáchal trestný čin, tím že ji prodával. Z předchozí zkušenosti se ponaučil a už ji prodávat nebude a s kouřením přestane.

Na následné soudní líčení se dostavil Martin s rodiči, OSPOD, obhájce a nezletilý, kterému Martin prodal marihuanu s rodiči. Rozsudek jménem Republiky zněl takto: „mladistvý Martin je vinen, že neoprávněně nabídl a prodal jinému omamnou a psychotropní látku a tím spáchal provinění nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 odst. 1 trestního zákoníku, s přihlédnutím k ustanovení § 6 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže a soud podle § 1 odstavec 1,2 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže podmíněně upouští od uložení trestního opatření a stanoví zkušební dobu v trvání šesti měsíců. Podle § 101 odstavec 1 písmeno c) trestního zákoníku soud vyslovuje zabránění věci, a to plastového sáčku s obsahem sušené rostlinné hmoty o váze 0,41 gramu uloženého na Policii ČR.

Případová studie č. 2 - TOMÁŠ

Datum zahájení přijetí do péče 23.10.2013 a aktualizace dne 23.4.2014.

Tomáš žije s matkou a mladším bratrem Mariánem, často se stěhovali. Matka je silná kuřačka, cigarety si balí z tabáku, který dostává od dcery. Matka má kladný citový vztah k Tomášovi dokáže ho pochválit, ocenit, když něco zvládne. Tomáš má pět sourozenců, z toho tři jsou zletilí a již s nimi nebydlí. Nejmladší bratr bydlí u prarodičů z matčiny strany. Tomáš je se svými sourozenci v kontaktu. S otcem se Tomáš často nestýká, otec do nedávna nejevilo o děti zájem a měl stanovené pouze soudem výživné, které však ani řádně nehradí. Otec se začal o děti zajímat až po tom, co jej matka oslovila. Finanční situace rodiny není dobrá, matka dostává dávky a finančně ji vypomáhá charita, kdy matka poskytnuté finanční prostředky dokládala paragony. Matka uvádí, že dokáže vařit i méně nákladná jídla. Tomáš má možnost stravovat se ve školní jídelně. Proběhly tři šetření v rodině, kde v domácnosti bylo teplo a bytové poměry byly na dostačující úrovni. Matka využívá nabídky charitního šatníku, protože Tomáš si měl v afektu spálit oblečení v krbu. Matce ve výchovném vedení

syna chybí autorita. Tomáš ji málokdy dokáže respektovat, proto raději po něm nic nepožaduje. Tomášovi chybí pozitivní mužský vzor a autorita. Tomáš se ve věku patnácti let dá jen těžko uhlídat, zřejmě nebyl ani sám naučen větší sebekontroly, domýšlení důsledků svého chování.

Tomáš je zdravý, docházel pravidelně na preventivní prohlídky je řádně očkován, nikdy nejevil příznaky CAN. Tomáš je náladový, emočně nevyrovnaný, ve zlosti ubližuje lidem v okolí, které fyzicky napadá a to především mladšímu bratrovi Mariánovi, vůči matce je především slovně agresivní. Tomáš dokáže běžně komunikovat, nerad komunikuje o sobě a vlastní osobě. Při vysvětlení dokáže pochopit požadované. Rád tráví čas na internetu, chatuje, hraje hry apod. Nesnáší v tomto směru omezení a zákazy. Často si přístup na technické zařízení hrubě u matky vynucuje. Tomáš měl ve školním roce 2013/2014 po ukončení základního vzdělání nastoupit ke studiu na obor zedník v Kyjově, kam však z osobních důvodů nenastoupil, protože v roce 2013 bydlel s matkou v Přerově. Nástup na jinou školu v té době s matkou neřešili. Počátkem listopadu 2013 za výpomoci sociální pracovnice OSPOD se podařilo dojednat opožděný nástup Tomáše ke studiu SOU v Újezdě obor zedník. Tomáš tam nastoupil, ale jeho zájem o studium postupně upadalo do školy přestal pravidelně docházet, sám si to zdůvodňoval tím, že stejně nastoupí na léčení, tak docházet do školy nemá smysl. Tomáše značně obtěžuje ranní vstávání na autobus, nemá vybudovaný smysl pro povinnost, upřednostňuje uspokojování krátkodobých potřeb. V době docházky do ZŠ Tupesy měl neomluvenou absenci, matka zvažovala jeho umístění do výchovného zařízení. Přestupem na základní školu v Moravském písku se jeho přístup ke škole zlepšil (2013). Základní vzdělání v základní škole Moravský písek ukončil s trojkou z chování za 184 neomluvených hodin za dobu docházky do základní školy Tupesy.

Tomáš má nižší sebevědomí, jedná se sklopenou hlavou, uhýbá pohledem. Z jeho chování se zdá, že není v rodině spokojený. Chce z rodiny pryč i za cenu pobytu v psychiatrickém léčení (dále jen PL). Projevuje se násilně a impulzivně a to především vůči mladšímu bratrovi. Sám Tomáš tvrdí, že pokud ho bratr otravuje, tak ho zbije. Tomáš nesnáší zákazy a to především v přístupu k médiím. Reaguje pak agresivně, jak slovně, tak fyzicky a hází přitom různými předměty. Tomáš si sám určuje hranice chování. Tomáš je deprivovaný a tento nedostatek si kompenzuje v partě podobných kamarádů, kdy partu má jako výchovný vzor, která mu poskytuje uznání. Dle matky má Tomáš sklony k sebepoškozování, kdy si sám přivře ruce do dveří, bije se po nich apod. Tomáš je kuřák a po matce si cigarety vynucuje.

Nepopírá ani kouření marihuany. Po vysvětlení nevhodného chování si to dokáže uvědomit v afektu, však neumí nával zlosti zvládnout.

Se souhlasem matky v lednu roku 2013 Tomáš má nastoupit na pobyt v PL ve Štenberku, měla by mu být nastavena vhodná medikace, který by měla vést k utlumení jednání pod afektem tak, aby Tomáš mohl lépe ovládat své chování. Tomáš do PL nenastoupil.

Spolupráce Městského úřadu v Zábřeze s rodinou je relativně krátkodobá a to od 6.2.2014, kdy Městský úřad z Lipníku nad Bečvou poslal zprávu, že matka s dětmi se přestěhovala do obce Kamenná. Při šetření bylo zjištěno, že se matka přestěhovala ke kamarádovi otce Tomáše. Matky příjem tvořil pouze příspěvek na dítě ve výši 1900,- Kč a její vdovský důchod ve výši 5400,- Kč. Dále bylo zjištěno, že matka byla sankčně vyřazena z Úřadu práce. Matce při šetření byla nabídnuta možnost bydlení s dětmi na Domově pro matky s dětmi, kde také v únoru nastoupila. Matka se opět zaevidovala na Úřad práce a požádala o dávky hmotné nouze. Vyřídila si změnu dětského lékaře a přestup nezletilého Mariána na základní školu v Zábřeze. Nezletilého Tomáše na odborné učiliště nepřijali. Důvodem byla skutečnost, že ředitelka školy si zjišťovala v předchozí škole chování a zjistila, že Tomáš měl nastoupit na pobyt v PL ve Štenberku a nenastoupil. Pracovnice v DMD Tomášovi domluvila nástup na odborné učiliště v Mohelnici, kam však Tomáš vydržel docházet dva dny.

Městský úřad v Zábřeze v březnu roku 2014 podal návrh na k Okresnímu soudu v Šumperku o předběžném opatření umístění do Střediska výchovné péče na tři měsíce.

Mladistvý Tomáš byl na základě usnesení Okresního soudu v Šumperku o předběžném opatření umístění do Střediska výchovné péče (dále jen SVP) z důvodu ohrožení jeho příznivého vývoje. Tomáš vedl zahálčivý život, neboť nedocházel na odborné učiliště, neměl zájem se vzdělávat, dopoledne vylehával v zařízení pro Matky s dětmi (dále jen DMD), odpoledne se scházel s partou, potloukal se různě po městě a vyesedával na lavičkách, kde kouřil marihuanu. V DMD se nechoval dle stanov ubytovacího řádu, byl hlučný a často vulgární ke své matce a často ji vyhrožoval, kvůli penězům, které ji bral, když mu je sama dobrovolně nedal. V dalším usnesení soud stanovil Tomášovi opatrovníka.

Po ukončení pobytu ve Středisku výchovné péče byla Tomášovi nařízena ustavní výchova (dále jen ÚV). Tato ústavní výchova byla projednána před soudem za účasti obou

rodičů. Matka i otec souhlasili s nařízením ÚV z důvodu finanční situace, že nemuseli platit žádné výživné. Opatrovník navrhl ÚV z důvodu odborné péče, kterou mu nejsou rodiče schopni obstarat. Pro ústavní péči byla doporučena ústavní výchova se zaměřením na péči o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování experimentující s návykovými látkami nebo drogově závislé vyžadující individuální péči. Zařízení nabízí výchovné, vzdělávací sociální terapeutické a zajišťuje i péči pediatrikou a psychiatrickou. Na základě dokazování a to v podobě výsledku rodičů, zprávy výchovného ústavu, Úřadu práce, OSSZ a opatrovníka bylo prokázáno zjištění tohoto skutkového stavu: při rozvodu šel do péče matky a otec hradí výživné, MěÚ z důvodu častého stěhování byl navázán kontakt později. Matce bylo zprostředkováno ubytování v domově pro matky s dětmi. Tomáš dokončil ZS s 3 z chování a 184 zameškaných hodin, následně měl nastoupit na učiliště z důvodu stěhování tak neučinil, nebyl na Úřadu práce a proto vznikl dluh na zdravotním pojištění. Tomáš náladový a agresivní vůči matce a bratrovi, proto byl dojednáán nástup do psychiatrické léčebny, nástup odmítl. Matka domluvila přestup na učiliště, kde tuto školu navštěvoval pouze 2 dny. Tomáš měl domluveny návštěvy u kurátora, kde docházel, ale situace se neměnila a byl stále více agresivní, vznětlivý vůči matce. Problémy přetrvávaly a zhoršovaly se. Tomáš byl náladový kvůli kouření marihuany. Vyhrožoval a bral matce peníze někdy nechodil domů. Matka následně souhlasila s umístěním do SVP a MěÚ podal návrh na předběžné opatření. Po zastavení řízení o ústavní výchově, tak byl nezletilému stanoven dohled a zákaz požívání návykových látek. V rámci případové konference byly stanoveny podmínky pro pobyt nezletilého mimo ústavní zařízení, které se matka s nezletilým zavázali plnit v ambulantní péči součinnosti s SVP i po propuštění. Nezletilý si své chování uvědomoval a během pobytu se mělo za to, že odloučení od návykových látek má pozitivní dopad.

Uložený dohled nesplňuje funkci, protože nejsou schopni dodržovat stanovené schůzky, nevyužívá psychiatrické péče, užívá omamné látky, vede zahálčivý život a ohrožuje své zdraví i zdraví mladšího sourozence. Následně bylo oznámeno, že byl nezletilý hospitalizován z důvodu intoxikace marihuanou a pervitinem na dětské JIP. Při návštěvě matky v nemocnici ji nezletilý přemlouval, ať ho vezme domů a byl rozrušený tak, že si vytrhl kanylu ze žíly. Před propuštěním byly provedeny testy navštívil pedo-psychiatrickou ambulanci, kde potvrdil, že kouří a užívá pervitin, marihuanu, zkoušel houbičky, extázi, kokain a LSD. Před hospitalizací si vzal pervitin a marihuanu, chtěl zapomenout.

Nezletilý odmítl ambulantní léčbu a matka lhala ošetřující lékařce. Při jednání s matkou OSPOD uvedla, že nevěří, že se poučí a že se změní, nesnaží se a jen slibuje. Při neshodě je Tomáš rozrušený, neklidný a agresivní, rozbíjí věci a vyhrožuje, že si něco udělá. Po propuštění Tomáš odešel z domu a přišel po 3 dnech. Ze strany OSPOD bylo na něj apelováno, aby spolupracoval a léčil se, jinak bude přistoupeno k razantnějšímu opatření.

Následně měl být Tomáš umístěn do PL. Seznámen s termínem a i s nástupem do PL. Ještě před nástupem Tomáš utekl z domova a matka tvrdí, že ze strachu z nástupu do PL. Soud proto vydal předběžné opatření na umístění do SVP. V SVP byl zpočátku odmítavý a lhostejný poté se do skupiny zapojil, choval se v rámci norem, v průběhu se dopustil pokusu o fyzické napadení a poškodil ustavní zařízení. Poté nechtěl pohovor s psychologkou a byl drzý. Další měsíc se snažil, byl aktivní a připravoval se na sportovní olympiádu. Následně se chování změnilo začal se snažit, byl pochválen za úklid a za hru v tenisovém turnaji. Opět došlo k negativní změně vůči psychologce i agrese vůči skupině. Poté se nechtěl účastnit na skupinové akci a utekl z procházky a ten den byl zadržen Policií ČR a zpět převezen do výchovného ústavu. Další den nechtěl vstávat a vymlouval se na bolest břicha, ale poté se zapojil do aktivit a chování se uklidnilo, nepochopitelně ještě ten den zničil dveře v návalu afektu a dále se choval vzorně. Další dny byl pozitivně hodnocen, respektoval pedagogy a chce zvládnout pobyt. Byla mu udělena individuální vycházka z důvodu účasti na pohřbu sestřenice a při návratu volala matka, že ho nemůže dopravit. Návrat byl posunut, ale ani tak se nedostavil a byl nahlášen na útěku. Poté se do SVP sám dostavil. Tomáš není žákem žádné školy z důvodu zdravotního stavu a je osvobozen od přípravy na povolání. Matka s ním udržuje telefonický kontakt a poslala mu balíčky. Měl by zůstat na oddělení a motivován k smysluplnému naplnění času.

Začátkem roku 2014 se matka s dětmi přestěhovala opět do Přerova. OSPOD Zábřeh poslal žádost o spolupráci na OSPOD v Přerově. V žádosti byly sděleny všechny podstatné skutečnosti v případě nezletilého Tomáše. Dále OSPOD Zábřeh posílal na Okresní soud v Šumperku zprávu, kterou si soud vyžádal. Zpráva byla podána v rámci vykonávání soudního dohledu nad výchovou Tomáše.

Následně OSPOD Přerov posílal zprávy z pohovorů z Přerova OSPODU v Zábřeze, který podával následně zprávy Okresnímu soudu v Šumperku jakožto opatrovník mladistvého.

Tomáš ukradl telefon. Tato krádež byla šetřena Policií ČR jako přestupek. Oznámení o události s účastí dítěte bylo předáno OSPOD Zábřeh. Matka si nevěděla s Tomášem rady. Tomášovo chování se nelepší, je stále vulgární, domů nechodí, byl vyřazen z evidence Úřadu práce v Přerově a Tomáš na domluvené schůzky s kurátorem nechodí. Následně Tomáš utekl z domu, proto matka nahlásila na Policii ČR, že Tomáše pohřešuje. Tomáš se zdržoval u kamaráda v Kamenné.

OSPOD Zábřeh podal podnět Okresnímu soudu v Šumperku na nařízení ústavní výchovy u nezletilého Tomáše, jelikož výkon dohledu nad nezletilým se přestal jevit jako účelný. V březnu roku 2015 bylo na Tomáše vydáno předběžné opatření o umístění nezletilého do Výchovného ústavu, Střední školy a školní jídelny Žulová. Následně bylo vydáno usnesení, kde byla stanovena Tomášovi výkon ústavní výchovy a ustanoven mu opatrovník Okresní soud v Šumperku. Po uplynutí soudem stanovené doby pobytu, bylo vydáno usnesení o prodloužení pobytu v ústavní výchově. V druhé části pobytu v ústavní výchově Tomáš utekl a byl hledán Policií ČR. Tomáš se dostavil k matce, které vyhrožoval a nadával a hádali se, kvůli tomu že utekl z ústavního zařízení. Matka tuto skutečnost nahlásila na MěÚ. Policie ČR Tomáše opět dopravila do výchovného ústavu. Soud usnesením prodloužil Tomášovi pobyt ve výchovném ústavu do dovršení zletilosti dne podle § 971 odst. 1 zákona 89/2012 Sb. občanský zákoník.

Případová studie č. 3 – VLASTIMIL

Vlastimil byl přijat do péče 28.4.2014. Vlastimil se narodil v roce 2000. Vlastimil je zdravý, nenavštěvuje odborného lékaře pouze pedagogicko-psychologickou poradnu v Šumperku. Nemá žádná zdravotní rizika. Vlastimil je žákem 7. ročníku. Učí se průměrně je nepořádný, při větší snaze by dosahoval lepších výsledků. V roce 2014 obdržel čtyři kázeňská opatření, napomenutí třídního učitele, důtku třídního učitele, ředitelskou důtku a dvojku z chování. Často si ve škole neplní své povinnosti, lže, porušuje školní řád, je drzý k vyučujícím, mnohdy reaguje neadekvátně na napomenutí. Vyrušuje ve vyučování a zapomíná pomůcky a domácí úkoly. Rodiče se na třídní schůzky nedostavují. Chodí do dyslektické třídy, byla u něj diagnostikována dyslexie, dysortografie, dysgrafie – mírná forma. Emoční vývoj Vlastimila je v normě. Hranice doma respektuje, má pouze „pubertální“ projevy, ve škole má potíže s respektováním autorit. Nyní upřednostňuje vrstevnické skupiny.

Rodinné vztahy jsou dobré, stabilní a vřelé se členy rodiny, včetně sourozenců a širší rodiny i vztahy s vrstevníky. Vlastimil žije s rodiči, zletilou sestrou. S výchovou Vlastimila pomáhají prarodiče ze strany matky. Bydlí v rodinném domě, kde Vlastimil má vlastní pokoj. Rodinné vztahy jsou na dobré úrovni, v domácnosti bydlí starší sestra s dítětem, dokáže ho pohlídat. Rodiče zajišťují vše potřebné pro jeho vývoj, museli však změnit nastavení pravidel a dát synovi pevnější vedení. Rodiče poskytují láskyplné plné prostředí a ochranu, Vlastimil jim důvěřuje, může se jim se vším svěřit, najde u nich pochopení. Rodina je citově vřelá, všichni se mají rádi, dítě dokážou povzbudit, ocenit a podpořit. Snaží se ho motivovat v zájmech a v učení, ale jeho motivací byla v současnosti parta a volnost. Rodiče neposkytovali synovi jasné a pevné hranice, toto nyní změnili, umí ho potrestat, vysvětlují, snaží se mu dávat pozitivní vzory. Upozorňují syna na možná rizika, se kterými by se mohl setkat. Rodinné prostředí bylo v minulosti nestabilní, otec se léčil z alkoholismu, byl na nějaký čas od rodiny pryč, se sestrou byly výchovné problémy. Nyní je situace v rodině už delší dobu stabilizovaná. Výchovný styl rodičů je jednotný. Otec je na Úřadu práce a bude si obnovovat živnost. Matka je na Úřadu práce, na dohodu pracuje jako servírka. S péčí pomáhají prarodiče. Rodina žije z dávek a příjmů. Sociální status rodiny je dobrý, bydlí nedaleko Zábřeha ve vesnici.

Vlastimil je lehce ovlivnitelný, v posledním roce ve volném čase více upřednostňuje partu. Vlastimil je kamarádský, věří si, před kamarády machruje, chce zapadnout do party.

V současné době má motivaci se zlepšit, učí se, ale ve škole má nedostatky z dřívějších, které tak rychle neodstraní. Není vytrvalý, nemá žádné zájmové aktivity. Dokáže si uvědomit svoji chybu a vlastní nedostatky. Vlastimil je samostatný, zvládá vše přiměřeně věku.

Vlastimil potřebuje pevné vedení, vysvětlování rizik, pramenících z vrstevnických skupin, citovou vřelost, podporu, častější kontrolu, větší důslednost. Smysluplné trávení volného času (kroužek).

Do péče OSPOD se Vlastimil dostal na oznámení Policie ČR, kdy byl zaslán protokol o výsledku osoby mladší 15 let. Policie měla podezření, ze spáchání trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 odst.1 trestního zákoníku.

Vlastimil měl od spolužačky převzít marihuanu jednou u ní doma v Postřelmově a podruhé před školou, kdy spolužačce slíbil, že ji to u sebe schová. Další spolužačka ho požádala, jestli neví, kde má sehnat marihuanu nebo jestli nějakou nemá. Vlastimil měl zrovna tu, kterou si u něj schovávala spolužačka. Tak tu marihuanu dal spolužačce druhé, která mu za to dala peníze a to v hodnotě 100,- Kč. Vlastimil po ní peníze nevyžadoval, ale když mu je dávala, tak si je vzal. Vlastimil sám marihuanu zkusil, ale nechutnalo mu to a nebylo mu z toho dobře. Kouřil ji ze skleněčky, kterou si koupil v obchodě, kouřil to sám u nich na vesnici, nikdo u toho nebyl. Vlastimil svého činu lituje, nikdy by si nemyslel, že tím, že to daruje své kamarádce, se dostane do takových problémů. Přiznává, že to byla blbost a že už nic takového neudělá.

OSPOD si vyžádal na základní škole podrobnou zprávu o chování Vlastimila ve škole, kde škola poslala podrobnou zprávu s tím že, Vlastimil je žákem 7. ročníku. Učí se průměrně je nepořádný, při větší snaze by dosahoval lepších výsledků. V roce 2014 obdržel čtyři kázeňská opatření, napomenutí třídního učitele, důtku třídního učitele, ředitelskou důtku a dvojku z chování. Často si ve škole neplní své povinnosti, lže, porušuje školní řád, je drzý k vyučujícím, mnohdy reaguje neadekvátně na napomenutí. Vyrušuje ve vyučování a zapomíná pomůcky a domácí úkoly. Rodiče se na třídní schůzky nedostavují. Chodí do dyslektické třídy, byla u něj diagnostikována dyslexie, dysortografie, dysgrafie – mírná forma. Emoční vývoj Vlastimila je v normě. Hranice doma respektuje, má pouze „pubertální“ projevy, ve škole má potíže s respektováním autorit. Nyní upřednostňuje vrstevnické skupiny.

Policie ČR následně vyzvala OSPOD, aby zjistil poměry nezletilého Vlastimila. OSPOD si pozval rodiče a Vlastimila na jednání, kde nejprve bylo mluveno s matkou, která uvedla, že Vlastimil je nepořádný, někdy zapomene napsat úkoly, doma se učí. Doma jsme se mu snažili domluvit a vysvětlit, že pokud by v tom pokračovat, tak dopadne špatně, a chtěli jsme, aby si z toho vzal Vlastimil ponaučení. Vlastimil uvedl, že doma mu vynadali a řekli, že se to nesmí opakovat a začali mě hlídat, kdy, co a jak dělám. Chodil jsem s rukama ven a většinou jsme jezdili na kole. Z této situace jsem se ponaučil. Sestra mi říkala, že ona sama měla problém s marihuanou, ať do toho taky nespádnou, že se na to nemám snížit. Mně samotného mrzí, že musím k soudu. Docela se bojím, co bude. Vlastimilovi bylo vysvětleno, jak bude probíhat postup v jeho případě, že se dostane k soudu, kde se to projedná. Dále mu bylo vysvětleno, že bude vypracovaný plán, ve kterém bude mít nějaké úkoly a bude chodit na

pohovory, že by se měl zlepšit ve škole a mohl by si najít nějaký zájmový kroužek. Tyto informace OSPOD předala Policii ČR jako zprávu o poměrech mladistvého.

Okresní státní zastupitelství v Šumperku podalo návrh k Okresnímu soudu v Šumperku na uložení opatření podle § 90 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. V tomto usnesení již státní zástupkyně podala návrh k vydání rozsudku, aby nezletilému Vlastimilovi bylo uloženo napomenutí s výstrahou. Okresní soud na tento popud v usnesení ustanovil Vlastimilovi opatrovníka. Dalším krokem bylo podání návrhu na zabrání věci podle § 101 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku, které podávalo Okresní státní zastupitelství Okresnímu soudu.

Mezi tím Vlastimil pravidelně docházel ke kurátorovi na domluvené schůzky. S Vlastimilem nebyly již žádné problémy, spolupracoval, komunikoval, doma pomáhal, ve škole se snažil. Dále proběhl soud, kde byl Vlastimil přítomen i se svými rodiči a kurátorem. Okresní soud v Šumperku vydal rozsudek, kdy Vlastimilovi uložil dle § 93 odst. 1 písmeno c) zákona č. 218/2003 Sb. napomenutí s výstrahou. Následně Okresní soud vydal usnesení o zabrání věci dle § 101 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku.

S Vlastimilem nebyly již žádné problémy, na pohovory ke kurátorovi docházel ještě dalšího třičtvrtě roku pravidelně. V průběhu těchto docházek, si kurátor vyžádal zprávu ze školy, kde bylo vše v pořádku a Vlastimil se ve škole choval v rámci možností.

3.5 SHRnutí

Z výše uvedených informací budu porovnávat roli kurátora v jednotlivých případech mezi sebou. V závěru se pokusím analyzovat jeho roli prostřednictvím informací, které jsem získala z případových studií. Pro svůj výzkum jsem zvolila kazuistiku mládeže ve stejném regionu. Snažila jsem se popsat jejich rodinnou situaci. Z výzkumu jsem zjistila, že chlapci z úplné rodiny mají lepší předpoklad nápravu po výchovné stránce, kdy je u nich důležitá výchovná funkce autority, tedy otce. V jednom z těchto případů je na výchovu matka sama a jednoznačně v tomto případě chybí autorita, proto v tomto případě museli zasáhnout k pomoci s výchovou jiné instituce a to středisko výchovné péče a středisko ústavní výchovy.

V každém z těchto případů je alespoň snaha o pozitivní motivaci ke smysluplnému trávení volného času ze strany rodičů, tak ze strany OSPOD a to konkrétně kurátora.

Kurátor se individuálně věnoval výše svěřeným klientům a každému stanovil IPOD ve kterém si určil za pomoci klienta popř. klientových rodičů cíle, podle kterých stanovil postup tak, aby byly stanovené cíle účelně splněny. Kurátor v práci s klienty postupoval tak, že si klienta předvolal na jedná a tam pomocí metody rozhovoru zjišťoval poměry dítěte, kdy ve většině případů probíhá nejprve rozhovor s rodiči a následně poté s klientem. Pokud kurátorovi tyto informace nestačí, může přijít do rodiny na šetření a zjistit, tak bytové podmínky klienta. Z těchto informací pak sepíše zprávu o poměrech dítěte a tu pošle na příslušnou pobočku Policie ČR (pouze ve trestních věcech) a pokud si tuto zprávu vyžádá soud, tak ji zašle i příslušnému soudu. Kurátor stanoví klientovi IPOD, aby s ním mohl dále pracovat, v IPOD stanoví zvolené cíle. Tyto cíle by měly být stanoveny tak, aby co nejvíce potlačily rizikové faktory u klienta. Kurátor si také stanoví, navrhne vlastní opatření. Kurátor jako sociální pracovní si musí vhodně zvolit metody práce s klienty. Nejběžnější práce s klienty je pomocí rozhovoru a pomocí písemných žádostí. Kurátor klientovi poskytuje podporu ve vykonávání stanovených cílů a poradenství, pokud klient si není jistý jak správně vyřešit svůj současný problém. Pro výkon práce kurátora je velmi důležitá součinnost ostatních orgánů a osob. Kurátor spolupracuje především se školou, s rodiči klienta, se samotným klientem, se státními institucemi jako jsou soudy, státní zastupitelství, Policie ČR nebo jiné OSPODY. I nadále po uložení opatření kurátor pracuje s klientem a dohlíží, jestli byl splněn účel uložení opatření. Pokud byl účel splněn ukončí se spolupráce mezi klientem a kurátorem.

Pro přehlednost jsem vytvořila tabulku (viz. níže), ve které jsem se snažila vystihnout nejdůležitější kompetence kurátora a na konci jsem vypsala, konkrétně ve třech případových studiích, které jsem popisovala výše.

ROLE KURÁTORA

	Případová studie 1. - MARTIN	Případová studie 2. - TOMÁŠ	Případová studie 3. – VLASTIMIL
RODINA	Úplná	Neúplná	Úplná
RIZIKOVÉ FAKTORY	- důvěřivost - riziková parta - sociální síť	- agresivita - nízké sebevědomí - nerespektování autorit - užívání omamných látek (marihuana) - kouření - nepokračování ve studiu	- přílišná naivita - důvěřivost dítěte - experimentování s OPL - nedůslednost rodičů

CÍLE	<ul style="list-style-type: none"> - sledování chování a prospěchu na SŠ - sledování změn chování v citovém vývoji - pravidelné pohovory s kurátorem - zamezení negativních dopadů ze strany vrstevníků - uložení opatření 	<ul style="list-style-type: none"> - sledování chování a prospěchu na SŠ - sledování změn chování v citovém vývoji - pravidelné pohovory s kurátorem - zamezení negativních dopadů ze strany vrstevníků - uložení opatření 	<ul style="list-style-type: none"> - sledování chování a prospěchu na ZŠ - sledování změn chování v citovém vývoji - pravidelné pohovory s kurátorem - zapojení do zájmové aktivity - účelné trávení volného času - zvýšení dohledu nad školní přípravou a docházkou do školy - omezení styku s „rizikovými“ vrstevníky
ROZVRH NAVRŽENÝCH OPATŘENÍ	<ul style="list-style-type: none"> - vyžádat zprávy ze SŠ - zjištění informací od rodičů, mladistvého - projednání před soudem - zjišťování stanoviska u soudu, při výslechu -pravidelné pohovory na OSPOD - větší kontrola na trávením volného času, dohled na to s kým se stýká a s kým si píše na sociálních sítích 	<ul style="list-style-type: none"> -vyžádat zprávy ze SŠ - zjištění informací od matky, mladistvého - projednání před soudem - zjišťování stanoviska u soudu, při výslechu -pravidelné pohovory na OSPOD - větší kontrola na trávením volného času 	<ul style="list-style-type: none"> - vyžádat zprávy ze ZŠ - zjištění informací od rodičů - trávit účelně volný čas - absence návykových látek příp. výskyt hlásit ve škole, rodičům - zjišťování stanoviska dítěte, učitelů, rodičů - zájmový kroužek dle výběru - návštěva třídních schůzek - zpřísnění režimu a zavedení dohledu rodičů
METODY PRÁCE S RODINOU	<ul style="list-style-type: none"> - písemná žádost - rozhovor s dítětem - rozhovor s rodiči - soudní jednání - poradenství, podpora 	<ul style="list-style-type: none"> - písemná žádost - rozhovor s dítětem - rozhovor s rodiči - soudní jednání - poradenství, podpora 	<ul style="list-style-type: none"> - písemná žádost - rozhovor s dítětem - rozhovor s rodiči - předložení žákovské knížky - poradenství, podpora
SPOLUPRÁCE S DALŠÍMI ORGÁNY A OSOBAMI	<ul style="list-style-type: none"> - SŠ Mohelnice - OSPOD - rodiče - Martin - Policie ČR - Okresní soud 	<ul style="list-style-type: none"> - Výchovný ústav - Středisko výchovné péče - matka - Tomáš - Policie ČR - Okresní soud - Úřad práce - Domov pro matky s dětmi - OSPOD 	<ul style="list-style-type: none"> - Základní škola - OSPOD - rodiče - Vlastimil - Policie ČR - Okresní soud
OPATŘENÍ ULOŽENÁ SOUDEM	<p>provinění dle § 283 odst. 1 trestního zákoníku, s přihlédnutím k ustanovení § 6 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže a soud podle § 1 odstavec 1,2 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže podmíněně</p>	<p>nařízení ústavní výchovy dle § 971 odst. 1 zákona 89/2012 Sb. občanský zákoník</p>	<p>uložení dle § 93 odst. 1 písmeno c) zákona č. 218/2003 Sb. napomenutí s výstrahou podle § 101 odstavec 1 písmeno c) trestního zákoníku soud vyslovuje zabránění věci</p>

	upouští od uložení trestního opatření a stanoví zkušební dobu v trvání šesti měsíců, podle § 101 odstavec 1 písmeno c) trestního zákoníku soud vyslovuje zabrání věci		
--	--	--	--

ZÁVĚR

Tato práce byla rozdělena na dvě části. V první teoretické části jsem se věnovala teoretickým pojmům trestního řízení ve věcech mladistvých. Tato oblast je vychází ze stěžejního právního předpisu a to ze zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Trestní právo je velmi rozsáhlá oblast, proto jsem se snažila vybírat takové úseky, které byly hlavní pro moji práci. Důležitou složkou byla mládež jako riziková skupina, kde jsem se zabývala rizikovými faktory mládeže, odpovědností mládeže, opatřeními, které se mohou mládeži uložit a také prevenci vzniku rizikového chování mládeže. V teoretické části jsem popisovala systém práce kurátora a jeho hlavní kompetence v trestním řízení, což jsem si chtěla potvrdit v praxi, jestli je opravdu teorie totožná s praxí.

V druhé praktické části jsem se zaměřila na stanovený cíl bakalářské práce, který jsem stanovila takto: „*Popsat systém práce kurátora pro mládež, která se dopouští protiprávního jednání a prostřednictvím případových studií analyzovat jeho roli.*“ Tedy v praktické části jsem zjišťovala dle případových studií roli kurátora v trestním řízení mladistvých.

Ze zákona má kurátor vykonávat především funkce jako jsou analyzování situace klientů s rizikovým chováním a navrhování preventivních opatření, účast na přestupkovém a trestním řízení vedeném proti mladistvému a řízení vedené proti dítěti mladší 15 let, navštěvovat mládež s nařízenou ústavní výchovou, ochrannou výchovou, mládež vzatá do vazby a ve výkonu trestního opatření, spolupracovat se střediskem Probační a mediační služby, pomáhat dětem uvedeným v písmenu po propuštění z ochranné nebo ústavní výchovy a po propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody s cílem působit k obnovení jejich narušených sociálních vztahů, jejich začlenění do rodinného a sociálního prostředí a k zamezení opakování protiprávní činnosti, zajištění návazné péče dětem i po dosažení zletilosti, zejména dojde-li k prodloužení ústavní nebo ochranné výchovy. Z případových kazuistik v praktické části, které vychází ze skutečných případů a jde tedy o realitu, mohu tyto kompetence vyvodit. Kurátor tedy v praxi opravdu plní kompetence, které mu ukládá zákon.

Nedostatek kladných vzorů pro mládež a její a nezodpovědnost je podle mě hlavní příčinou rizikového chování této skupiny. Deviantní nebo rizikové chování se vyskytuje v každé společnosti, je otázkou jak se k tomu daná společnost postaví. Vždyť tato mládež je pro společnost nástupnickou generací a je tedy pouze ne této společnosti jak si své nástupce

vychová. Myslím si, že nejdůležitější je prevence. Nejdůležitější je samozřejmě primární prevence, kterou mohou vykonávat různé instituce např. škola a nebo ji může vykonávat rodina či vrstevníci. Dle mého názoru je velmi důležitá právě terciární prevence vykonávaná kurátory pro mládež, protože kdo jiný kromě institucí, které zajišťují následnou intervenci, by měl tuhle ohroženou mládež vést. Pokud se prevence zanedbá, bude to mít velmi negativní vliv na společnost.

Seznam použitých zkratk

aj.	a jiné
č.	číslo
čl.	článek
ČR	Česká republika
IPOD	Individuální plán ochrany dítěte
LZPS	Listina základních práv a svobod
MěÚ	Městský úřad
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
např.	například
OSPOD	Odbor sociálně- právní ochrany dětí
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
SŠ	střední škola
SVP	Středisko výchovné péče
Sb.	Sbírka
ÚV	ústavní výchova
ZŠ	základní škola

Seznam použité literatury

BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. *Sanace rodiny: [sociální práce s dysfunkčními rodinami]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-392-5.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.

HODOVSKÝ, Ivan a Miroslav DOPITA (eds.). *Etika a sociální deviace*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7182-049-0.

CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-825-3.

JANEBOVÁ, Radka. *Teorie a metody sociální práce - reflexivní přístup*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, 1 CD-ROM (120 s.). ISBN 978-80-7435-374-1

JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif*. 2. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.12.2011. Praha: Leges, 2011. Glosátor. ISBN 978-80-87212-99-8.

MAREŠOVÁ, Alena. *Sociálně patologické jevy u mládeže a návrh opatření k omezení jejich vzniku*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-34-7.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998,

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003:.. ISBN 80-7178-549-0.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-178-9.

VEČERKA, Kazimír. *Sociálně patologické jevy u dětí: závěrečná zpráva z výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-74-6.

VEČERKA, Kazimír. *Mládež v kriminologické perspektivě*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-079-3.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-350-9.

Právní předpisy

ČESKO. Zákona č. 109/2002 Sb. ze dne 05.02.2002 o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In: Sbíрка zákonů České republiky. 1969, částka 48. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Zákona č. 40/2009 Sb. Zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), zde dne 08.01.2009. In: Sbíрка zákonů České republiky. 1992, částka 11. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Zákona č. 141/1961 Sb. ze dne 29.11.1961 o trestním řízení soudním (trestní řád), částka 66. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Zákona č. 89/2012 Sb. ze dne 03.02.2012 občanský zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2004, částka 33. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Zákona č. 218/2003 Sb. ze dne 25.06.2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) In: Sbíрка zákonů České republiky. 2004, částka 79. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Zákona č. 359/1999 Sb. ze dne 09.12.1999 o sociálně-právní ochraně dětí In: Sbíрка zákonů České republiky. 2004, částka 111. ISSN 1211-1244.

Internetové zdroje

<http://www.mpsv.cz/>. [online]. 25. 10. 2015 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/>.

<http://www.zabreh.cz/>. [online]. 25. 10. 2015 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.zabreh.cz/>.